

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1051

9. LIPNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Bunjevci bez granica – Kaćmar (Mađarska)

Isti narod na *dvi* strane

SADRŽAJ

5

Inicijativa za osnivanje
Drame na hrvatskom jeziku
u Narodnom kazalištu u Subotici
Elaborat – prvi korak

6

Susret podunavskih Hrvata u Gajiću
**Ključ rješenja
u sustavu reciprociteta**

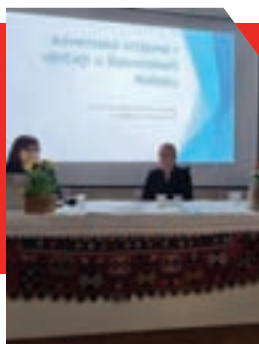
12

Ivo Martinović, predsjednik
Zajednice prognanih Hrvata
iz Srijema, Bačke i Banata
**Slobodno i bez straha
progovoriti o svim
nedužnim žrtvama**

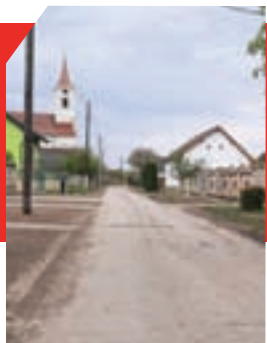
16

Međunarodni okrugli stol
Urbani Šokci
**Zapisano za buduće
generacije**

20

Život u naseljima gdje žive Hrvati (XVI.)
**Bereg, selo sa sve
manje stanovnika**

34

Početak druge faze obnove
župne crkve Presvetog Trojstva
u Kukujevcima
**Svetkovina u znaku
nastavka obnove**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

U boj!

» grobovi naši borit će se protiv ustaša.« Ne, nije ovo rečeno u jeku neke akcije čišćenja u završnici narodnooslobodilačke borbe. Ne, nije ovo rečeno u vrijeme OZNE, UDBE, KOS-a i borbe protiv neprijateljske emigracije. Ne, ovo je rečeno 2023. godine. A tu rečenicu izgovorio je (sada samo) predsjednik svih građana Srbije. I nije to rečeno (gle čuda) u kontekstu nekog (novog) prijedora s Hrvatskom. Poruka je to upućena nakon petog po redu prosvjeda »Stop nasilju« u Beogradu. Pa su tako »ustaše« postali nezadovoljni Beograđani svih generacija, studenti, glumci, novinari, lideri oporbe (a potkrao se u toj masi i neki Hrvat)... Svima koji su tog dana (a i prijašnjih prosvjeda) izašli na ulice Beograda prilijepljena je ova etiketa, koja valjda treba biti paradigma za sve omražene neprijatelje.

Ovoga puta »ustaše« su oni koji traže smjenu ministra policije i direktora BIA-e, ukidanje reality programa, smjenu članova Regulatornog tijela za elektroničke medije, oduzimanje nacionalnih frekvencija televizijama koje krše novinarski kodeks, gašenje tabloida, dvije minute snimke s naplatne rampe u Doljevcu...

No, kako to kod razumnih ljudi biva, i s omraženim neprijateljima se može razgovarati, pa tako i predsjednik svih građana poziva na jedinstvo i razgovore, ali oko jednog razgovora nema – ministra policije »ne da ni za živu glavu«. I najavljuje izvanredne izbore koje oporba nije tražila. Slijed poteza je malo drugačiji. Oporba i građani na prosvjedima traže prvo ispunjenje zahtjeva, pa onda sjedanje za pregovarački stol.

Jedino na što je predsjednik svih građana Srbije za sada spreman su izbori. Hoće li ih biti, kada, kojih? Pa ne možemo odmah sve saznati. Malo stpljenja molim.

Ako je vjerovati najavama u vrijeme pisanja ovog uvodnika, dok ga budete čitali već će stara vijest biti ono što su u srijedu navečer rekli predsjednik i premijerka.

Ja sada samo mogu nagađati je li to rekonstrukcija Vlade, novi izbori ili još jedna predstava. A novi izlazak »etiketiranih« građana na ulice je sutra.

Z. V.

Hrvatska manjina u Srbiji bilježi pomake nabolje

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je u suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske organiziralo u četvrtak okrugli stol na temu »Međunarodnopravni položaj hrvatske nacionalne manjine u novom europskom kontekstu«.

Položaj Hrvata u Crnoj Gori »oscilira« u odnosu na državnu vlast, a od posljednjih izbora je bilo uznemiravanja, dok je u Srbiji došlo do pomaka nabolje, ocijenili su predstavnici hrvatske manjine u dvjema zemljama, objavila je Hina.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** naveo je kako je u toj zemlji došlo do pomaka nabolje.

Žigmanov smatra kako je »gotovo nestala projekcija negativnih stereotipa« prema hrvatskoj manjini te da je njegovim imenovanjem na ministarski položaj ona »prepoznata kao čimbenik koji može biti dovoljno respektabilan da sudjeluje u procesima donošenja odluka«.

To pak stvara ozračje koje »ohrabruje i relaksira« pripadnike hrvatske zajednice, čime se oni u većem broju odlučuju participirati i biti dionici društvenih procesa.

»Naravno da mojim imenovanjem društveni položaj hrvatske zajednice nije riješen, ali to je prvi korak, nužan da se problemi s kojima smo suočeni na sustavan način cjelovito i riješi«, kazao je Žigmanov.

Predsjednik Hrvatske građanske inicijative u Crnoj Gori **Adrijan Vuksanović** u izjavi novinarima rekao je kako položaj Hrvata u toj zemlji »oscilira u odnosu na državnu vlast«, no i kako je »nažalost od prethodnih izbora došlo do eskalacije određenih pojava u društvu koje uznemiravaju kako hrvatske, tako i ostale nacionalne manjine«.

Vuksanović je kazao kako je hrvatska manjina nekoliko puta doživjela »ozbiljne egzistencijalne prijetnje«, a da Crna Gora kao država to »nije bila u stanju ili nije htjela« procesuirati ili otkriti počinitelje.

On je rekao kako je »svjestan činjenice« da u Crnoj Gori postoje strukture koje bi htjele povratak u devedesete godine.

»Ali mi više nismo ono što smo bili devedesetih, a Hrvatska više nije ranjena ratom kao tada. Sada je to jedna jaka zemlja, atraktivna, s velikim utjecajem u međunarodnoj politici. I to je naša snaga i nadahnuće u misiji koju obavljamo«, rekao je Vuksanović koji na crnogorskim parlamentarnim izborima u nedjelju želi ući u skupštinu te zemlje, u čemu ima podršku hrvatske države.

Ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** na početku okruglog stola rekao je da je najavljen odlazak premijera **Andreja Plenkovića** u Suboticu

na otvaranje *Hrvatske kuće*, budućeg središta Hrvata u Srbiji.

Ministar je tijekom svog izlaganja rekao kako vlada »stvoren hrvatsko zajedništvo na globalnoj razini drži ključnim za opstanak i koheziju nacionalnog bića« te da je »pitanje skrbi o nacionalnim manjinama jedan od strateških prioriteta hrvatske vanjske politike«.

Hrvati su u Europi manjina u 12 država te ih ima oko četvrt milijuna, a »sigurno i više«, rekao je Grlić Radman. Istaknuo je da je za Hrvatsku ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina postalo »neizostavno mjerilo stupnja demokratizacije društva«.

Hrvatska je pritom stvorila »uzoran i cjelovit« model zaštite manjina, a one se u Hrvatskoj »integriraju, a ne asimiliraju«, čime čuvaju svoj identitet, zaključio je šef hrvatske diplomacije.

H. R. / Foto: Hina / Dario GRZELJ

Žigmanov i Vuksanović kod Plenkovića

Predsjednik Vlade Hrvatske **Andrej Plenković** primio je u utorak predsjednika Hrvatske građanske inicijative **Adrijana Vuksanovića** i predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova**.

»Susret s predstavnicima hrvatskih zajednica izvan Hrvatske. Želimo puno uspjeha Adrijanu Vuksanoviću i HGI na parlamentarnim izborima u Crnoj Gori. Nastavljamo kvalitetan dijalog i suradnju s Tomislavom Žigmanovim za daljnje unaprjeđenje položaja Hrvata u Srbiji«, napisao je Plenković na Twitteru.

»Komunikacija i suradnja na visokoj razini postala je partnerska! Hvala velika na tomu postignuću Andreju Plenkoviću, predsjedniku Vlade Republike Hrvatske! Plijene i jednako kvalitetni suradnički odnosi i s Adrijanom Vuksanovićem, predsjednikom Hrvatske građanske inicijative iz CG!«, objavio je nakon sastanka predsjednik Žigmanov.

Ovaj koordinacijski susret poslužio je i kao pripremni uoči najavljenog skorog posjeta premijera Plenkovića hrvatskoj zajednici u Srbiji, u prigodi svečanog otvorenja sjedišta hrvatskih profesionalnih institucija u Subotici.

H. R.

Inicijativa za osnivanje Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici

Elaborat – prvi korak

Na inicijativu i u dogovoru sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, prof.

Nevena Baštovanović sačinila je elaborat (*Ponovni Osnutak hrvatske drame u Narodnom kazalištu u Subotici*). Baštovanović je elaborat predala u ponedjeljak v. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarini Čeliković**, čime je navedena inicijativa, kako je ovom prigodom istaknuto, postala i službenom. U ZKVH-u podsjećaju kako ovo nije prva takva inicijativa »budući da je u proteklih desetak godina bilo nekoliko pokušaja obnove, odnosno stvaranja uvjeta za pokretanje Drame na hrvatskom jeziku pri nekom profesionalnom kazalištu, no sve su, zbog administrativnih onemogućavanja, ostale neostvarene«.

Kako je navela autorica elaborata Nevena Baštovanović, cilj ovoga dokumenta je obrazložiti i ponuditi način kako na institucionalno primjeren, profesionalno sukladan i jedan obuhvatan način, po modelima kako to imaju druge nacionalne zajednice u Vojvodini (Mađari, Slovaci, Rusini, Rumunji), osigurati održivo i trajno rješavanje ponovnoga osnutka Drame na hrvatskome jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici.

Budući da je Subotica grad brojčano s najviše Hrvata u Srbiji i u kojemu je stupanj ostvarivanja manjinskih prava najcjelovitiji te ujedno predstavlja i lokalnu samoupravu u kojoj je sjedište hrvatske manjinske kulturne autonomije, neophodno je da se i u kulturnome aspektu institucionalno zaokruži ovaj proces. Ponovni osnutak i ustrojavanje

Drame na hrvatskome jeziku ne bi, kako je navedeno u elaboratu, značilo samo ispravljanje jedne povijesne nepravde već bi trajno osiguralo daljnji razvitak kulturnih praksi jedne nacionalne zajednice koja je u kulturnome životu Subotice i Srbije ostavila iznimno dubok i bogat kulturni trag. Istodobno, kulturne politike zahtijevaju kontinuiranu profesionalizaciju i institucionalizaciju, »jer se samo na

ovaj način osigurava adekvatna integracija posebnosti manjinskih identiteta u većinski sustav«. Isključivo financiranje amaterizma manjinskoga kulturnoga života doprinosi getoizaciji nacionalnih zajednica što, kako se dodaje, nije primjereno. Ovaj elaborat nastoji ponuditi sažet, ali istodobno cjelovit pregled kazališne prakse Hrvata u Srbiji i Subotici, kao i dosadašnje djelovanje zajednice bez adekvatnijih institucionalnih okvira i ponuditi konkretne prijedloge za ponovnim vraćanjem Drame na hrvatskome jeziku u Narodno kazalište u Subotici.

Nositelj inicijative za (*Ponovni Osnutak hrvatske drame u Narodnom kazalištu u Subotici*) je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, uz podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća te političku logistiku Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Kako u ZKVH-u ističu, dovršenjem ovog elaborata hrvatska zajednica će pristupiti i poduzimanju svih potrebnih proceduralnih koraka za ponovni osnutak Drame na hrvatskom jeziku u Narodnom kazalištu u Subotici.

D. B. P.

Susret podunavskih Hrvata u Gajiću

Ključ rješenja u sustavu reciprociteta

»Srbija ništa u vas praktički ne ulaže jer ne poštuje i ne ispunjava ono što je potpisala, i to svi mi ovdje moramo znati. Gdje je reciprocitet Hrvatska – Srbija? Nigdje! Ima razina na kojima moramo čuvati integritet Hrvatske, a u isto vrijeme tražiti prava za Hrvate u susjednim zemljama i mi to tražimo«, istaknula je Zdravka Bušić * »Što se tiče 'bunjevačkog pitanja' u Srbiji i Mađarskoj, sve to se događa zbog naše tišine, a na nečije pretenzije i nastojanja da nas kao Hrvate minorizira i stavi u nekakav podređeni položaj, mislim da moramo biti puno glasniji kako s državne, tako i s lokalne razine«, rekao je Stipan Šašlin

Položaj, potrebe i izazovi hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Mađarskoj, unaprjeđenje njihove suradnje s matičnom domovinom Hrvatskom, te »bunjevačko pitanje«, bile su glavne teme godišnjeg susreta podunavskih Hrvata kojeg je organizirala Osječko-baranjska županija u subotu, 3. lipnja, u Društvenom domu u Gajiću (Općina Draž, Hrvatska). Na svojevrsnom saboru bunjevačkih, šokačkih i srijemskih Hrvata iz triju država, govorili su predstavnici visokih državnih i manjinskih institucija, ministarstava, diplomacije...

Hrvati u Srbiji – više uvažavanja i komunikacije

Uz isticanje važnosti redovitih susreta na tromedi, održavanja stalnih kontakata, usustavljivanja i obogaćivanja programa suradnje, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** ovom je prigodom podsjetio kako »mi još uvijek predstavljamo najsiromašniju hrvatsku zajednicu u svijetu, što je nametnut krimen jer smo isključeni iz brojnih društvenih procesa, ekonomskih tokova i političkog života u kojem je od prije šest mjeseci učinjen radikalni iskorak mojim imenovanjem za ministra u Vladi Srbije«.

»Time je jedan značajan dio negativnih naboja splasnulo i mi sada možemo jače i djelotvornije utjecati na našu sudbinu. Naša respektabilnost u državi u kojoj živimo ne bi imala te razmjere, ne bismo imali te dosege da nije bilo uvažavanja i komunikacije s tijelima lokalnih, regionalnih i središnjih razina vlasti Hrvatske, gdje smo onda bili vidljiviji i nije nas se moglo previdjeti«, rekao je Žigmanov.

Kako je dodao, taj proces, koji je dobio čvršće institucionalne obrise i trajnije aranžmane, treba nastaviti, te se zahvalio prijašnjoj ministrici i sadašnjem ministru regionalnog razvoja i fondova EU **Nataši Tramišak** i **Šimi Erliću**, budući da su se sredstvima tog Ministarstva, uz sredstva Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, Vlade Hrvatske dobile dodatne prilike za snaženje djelovanja Hrvata u Srbiji.

»Zajednica smo koja se pokazala i više nego vjerodostojnom kada je u pitanju utrošak sredstava – hoćemo pošteno i pravedno raditi kako bi nam boljitak hrvatskog naroda u Srbiji bio stalno u fokusu. Ono što nam još uvijek nedostaje to je snažnija operativa s ljudima na terenu koji predstavljaju Hrvatsku u našoj domicilnoj zemlji. U tom smislu treba činiti napore da se napravi funkcionalni sustav koji će biti takav da jedni druge pratimo u potrebama, moramo operativno raditi na terenu, svakodnevno komunicirati, a toga nažalost izostaje«, istaknuo je Žigmanov i naveo izazove s kojima se suočava hrvatska zajednica u Srbiji te njezine potrebe:

»Rekreacijski savez Srba u Hrvatskoj ima veći godišnji proračun nego Hrvatsko nacionalno vijeće u R. Srbiji. S novim sazivom HNV-a uspjeli smo za pet godina za 20 puta povećati sredstva koja smo dobili od hrvatske Vlade, županija, općina, gradova za naše djelovanje, međutim, to je tek jedan posto od onog koliko Mađarska izdvaja za mađarsku zajednicu u Vojvodini, koja je pet puta veća. Što se tiče potreba, neophodno je da budemo uključeni u procese donošenja odluka, jer smo imali negativna iskustva da se prilikom odlučivanja ne prate potrebe unutar zajednice. Neophodan je konsultativni

proces i da se traži mišljenje od nas tko pridonosi, a tko ne pridonosi boljitku naše zajednice. To što sam ja danas ministar, osim političke stranke iznijelo je nekoliko mjesta i udruga koji nisu dobili novac od natječaja iz Hrvatske, a oni koji su to destruirali, stvarali negativnu kampanju, su ga dobili. Kakav je to način? Znači, prosimo da budemo uključeni u konzultativne procese, a ne da se odluke donose mimo nas, a onda protiv nas. Također, očekujemo proaktivni odnos od vas kada su u pitanju prekogranični programi suradnje s Hrvatima, uz pozivanje, uključivanje i nuđenje određenih sadržaja, budući da je još uvijek ta vrsta aktivnosti inicirana s naše strane. Ima i tu poma-ka, poput odluke Hrvatske zajednice županija da će nas kontinuirano podržavati i u tom smislu je stalnost sredstava s kojima možemo računati isto važna, jer ne možemo održavati strukturu institucije zajednice s projektima koji će se raspisivati početkom travnja, sredstva dodijeliti u lipnju i morati realizirati do prosinca. Prvih šest mjeseci ne možemo živjeti o zraku i o vodi. Znači – osnažena inicijativa s vaše strane, konzultativni procesi kada je u pitanju donošenje odluka i stvaranje mogućnosti za stalnost sredstava.«

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** istaknula je kako Hrvati u Srbiji ne bi mogli opstati bez pomoći Hrvatske, ne bi mogli ostvariti nijedan program, te kako su se u posljednjih nekoliko godina, zahvaljujući financijskoj potpori matične domovine uspjeli dobro posložiti i ući u velike projekte.

Također je navela i prijedloge za bolje funkcioniranje ovdašnjih hrvatskih institucija te izazove s kojima se susreću pripadnici hrvatske manjine u Srbiji.

»Visoko cijenimo da se sredstva s natječaja povećavaju i udruge se najviše oslanjaju na njih, ali sam prije nekoliko godina dala jedan prijedlog što mislim da nije nerealno da se realizira, a to je da se krovne institucije izdvoje iz tog natječaja u smislu neke posebne kvote. Nekako je neprimjereno da se HNV kao krovna institucija zajedno

gura na isti kolaž sa svim udrugama i na neki način se osjećamo nelagodno da od njih otkidamo. Mi svakako dobivamo najveću svotu, ali bilo bi efektivnije da to bude preko posebne linije. Također nešto što sam spomenula nekoliko puta, a što bi motivacijski djelovalo na nas, jest kada bismo i mi imali neku kvotu za stipendije. Bilo je godina kada ih nismo dobili i nikada ne možemo reći studentima, a zaista ih nema puno (10-15), da će imati osigurane stipendije. Potom nešto apstraktnije od ovih konkretnih problema, puno nam znači vidljivost. Znači da živimo u specifičnim okolnostima gdje smo ili nevidljivi ili vidljivi u negativnom kontekstu kada se dogode incidenti, čak nas ni *Hina* ne prenosi u najboljem svjetlu. Veliku poteškoću predstavlja nam i zaštita naše nematerijalne i materijalne kulturne baštine. U Srbiji je pojačan proces otimanja kulturne baštine u smislu da se obnovi neki franjevački samostan, da se nađe freska koja liči na pravoslavnu i da se proglasi da je to srpska baština. Potom da se Hrvati razdvajaju na Bunjevce Hrvate i Bunjevce nehrvate u smislu da im se prizna jezik. Hoću reći da je tu jako važna reakcija Hrvatske, da ona stane iza nas, kako bi takve strategije otimanja prestale.«

Hrvati u Mađarskoj – kraj blagostanja i »bunjevačko pitanje«

Predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj **Ivan Guban** rekao je kako je situacija u ovoj državi, kada je u pitanju hrvatska manjina, sasvim drugačija i što se tiče političkog, društvenog i gospodarskog stanja, sustav je vjerojatno najbolji od svih hrvatskih zajednica u srednjoj i južnoj Europi. Međutim, kako ističe, nazire se kraj ovom blagostanju.

»Ima naznaka da više neće biti tolike potpore hrvatskoj zajednici u Mađarskoj i ta umanjena sredstva neće biti dovoljna za djelovanje velikog broja naših institucija i udruga. Mislim da će se natječaj prema Središnjem dr-

žavnom uredu iz tog razloga znatno povećati, bit će nam potrebna pomoć i sa županijske razine i vjerujem da će biti velika zainteresiranost za projekte općina u Osječko-baranjskoj županiji, kao i na državnoj razini. Znači, u budućnosti će naši zahtjevi biti veći nego prije», naveo je Gugan, dodajući kako je i u njihovom okruženju aktualan kao problem tzv. bunjevačko pitanje.

»Unatrag oko 15 godina pojavljuju se inicijative nekih ljudi u Baji i okolici koji u tome što se ističu kao Bunjevci nehrvati više vide neku osobnu korist ili mogućnost mjesta u Parlamentu, nekoj državnoj samoupravi. To pitanje pokreću oni koji čak ni ne znaju govoriti bunjevački. Vjerujem da nemaju neku potporu naroda, ali moram istaknuti da im financijska i ideološka potpora dolazi iz Srbije. Mi smo kao zajednica već reagirali, Hrvatska državna samouprava je *Deklaraciju o Bunjetcima u Mađarskoj* poslala mađarskim dužnosnicima u Hrvatskoj, objavili smo to na raznim forumima, nakon čega sam dobio brojna prijeteća pisma od Bunjevaca iz Srbije. Ne zabrinjava nas to previše, nema ih puno i vjerujem da nemaju taj značaj da bi mogli dobiti ista prava kao ostale manjine», rekao je Gugan, na što je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić rekla kako je i u Srbiji to isto šačica ljudi, ali tu šačicu ne treba podcijeniti, jer imaju političku i financijsku potporu.

»Na njihovim manifestacijama ih je možda desetak koje prepoznamo, ali se autobusima dovoze ljudi, kako se to već radi u Srbiji. Također, kada se u Subotici uvodio bunjevački u službeni upotrebu, predstavnici hrvatske zajednice su pokušali dokazati pripadnost Bunjevaca hrvatskom narodu svim mogućim znanstvenim dokazima. Po zakonu je potrebno 15 posto pripadnika jednog naroda da bi se njegov jezik uveo u službeni upotrebu (Bunjevaca nehrvata ima 10 posto), a gradonačelnik Subotice je javno rekao da to nema veze sa znanošću, sa zakonom već da je to politička odluka.«

O »bunjevačkom pitanju« govorio je i predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj **Joso Ostrogonač**:

»Živim u Baji i tu se događa isto što i u Subotici i moram reći da je Gradska uprava u Baji više za Bunjevce nego za Hrvate. Stavili su bunjevačku zastavu na trg protiv čega smo prosvjedovali. Naša državna samouprava je prije nekoliko godina javno izrekla da Bunjevci pripadaju hrvatskom narodu i u tom smislu nam je potrebna maksimalna potpora.«

Hrvatska jeste i bit će uz Hrvate iz susjedstva

Reagirajući na probleme koje su iznijeli predstavnici hrvatske manjine, predsjednica Odbora Hrvatskog sabora za Hrvate izvan Hrvatske **Zdravka Bušić** istaknula je kako će Srbija jednog dana morati davati više hrvatskoj nacionalnoj manjini.

»Srbi u Hrvatskoj dobivaju neusporedivo više. Srbija ništa u vas praktički ne ulaže jer ne poštuje i ne ispunjava ono što je potpisala, i to svi mi ovdje moramo znati. Gdje je reciprocitet Hrvatska – Srbija? Nigdje! Ima razina na kojima moramo čuvati integritet Hrvatske, a u isto vrijeme tražiti prava za Hrvate u susjednim zemljama i mi to tra-

žimo. Što se tiče 'bunjevačkog pitanja', ništa nije slučajno. Mi to moramo pratiti i moramo dignuti na jednu višu razinu. Morate znati da Hrvatska glede toga puno radi i u Vijeću Europe. Moramo kao država čuvati interese Hrvata, a da ne ulazimo u konflikt ni s jednom državom. Ali kako kaže stara latinska izreka – 'Podijeli pa vladaj'. Oni žele da se svugdje razvodni hrvatstvo. Moramo biti poštteni prema svojoj naciji i vidjeti zašto se to događa i odgovoriti na sva ta pitanja. Sve to moraju znati određene hrvatske institucije, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, moraju znati naše misije, a prvenstveno naše Veleposlanstvo i onda mi možemo reagirati na diplomatskoj razini. Država ne može djelovati ako ne zna točno što se zbiva i zato su jako važni ovakvi susreti.«

U ime domaćina nazočnima se obratio i saborski zastupnik i načelnik Općine Draž **Stipan Šašlin**:

»Puno toga smo napravili, ali puno toga je još pred nama, i rekao bih da je sustav reciprociteta nešto što je ključ rješenja. Ustav je zagarantirao reciprocitet i zbog čega se s nacionalne razine ne držimo toga? Rekao sam predsjednicima vijeća i srpske i mađarske nacionalne manjine da bih volio biti ravnopravan s njima ovdje u Hrvatskoj, jer njihova prava daleko nadilaze prava koja imamo ovdje, a to sve mogu dokumentirati. Poziv svima s najviše razine da pokušamo više voditi računa o nama, o Hrvatima izvan Hrvatske. Što se tiče 'bunjevačkog pitanja' u Srbiji i Mađarskoj, sve to se događa zbog naše tišine, a na nečije pretenzije i nastojanja da nas kao Hrvate minorizira i stavi u nekakav podređeni položaj. Mislim da moramo biti puno glasniji, kako s državne tako i s lokalne razine. Moramo dići svoj glas, jer jedino će nas tako čuti.«

Od brojnih govornika, na ovom se susretu, u ime Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH obratila i načelnica Sektora za pravni položaj, kulturu i obrazovanje Hrvata izvan RH **Dubravka Severinski**, koja je, predstavljajući mogućnosti financiranja i ističući kako se sredstva za hrvatsku manjinu u europskim državama iz godine u godinu značajno povećavaju, podsjetila kako je ove godine za Hrvate u Srbiji izdvojeno 390 tisuća eura, a za hrvatsku zajednicu u Mađarskoj 175 tisuća eura.

Državni tajnik Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU RH **Domagoj Mikulić**, govoreći o projektima na koje se mogu prijaviti Hrvati iz Mađarske i Srbije, podsjetio je kako je poziv za prekograničnu suradnju sa Srbijom zatvoren 5. svibnja, zaprimljeno je 66 projektnih prijava, uskoro će se donijeti odluka koji će projekti biti financirani u ovoj godini, te kako financijski okvir iznosi oko 580 tisuća eura.

Osim navedenih, ovom su skupu među ostalim prisustvovali veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj nj. e. **Mladen Andrić**, dožupan Osječko-baranjske županije (OBŽ) **Josip Miletić**, saborska zastupnica Nataša Tramišak, generalni konzul RH u Mađarskoj sa sjedištem u Pečuhu **Drago Horvat**, generalni konzul RH u Srbiji sa sjedištem u Subotici **Velimir Pleša**.

I. Petrekanić Sič

Konferencija »Manjine na Zapadnom Balkanu«

Zaštita manjina nema alternativu

U organizaciji Federalne unije europskih nacionalnosti (FUEN), koja okuplja organizacije europskih manjinskih zajednica, u Kopačevu i Osijeku je 2. i 3. lipnja održana konferencija »Manjine na Zapadnom Balkanu«. Organizatori su priopćili kako je cilj konferencije bio poboljšanje suradnje među organizacijama članicama FUEN-a (jedna od njih je i DSHV), manjinskih institucija, predstavnika lokalnih i nacionalnih vlasti i međunarodnih organizacija.

»Ova konferencija je prvi korak u nizu konstruktivnih dijaloga orijentiranih ka konkretnim aktivnostima glede postojećih izazova nacionalnih manjina i jezičnih skupina sa Zapadnog Balkana i mogućih mehanizama kako bi se oni mogli rješavati«, kazali su organizatori.

Demokratska participacija – ključni zahtjev manjina

Konferencija je održana u sjedištu Demokratskog saveza Mađara u Hrvatskoj, a započela je uvodnim riječima komesara EU za susjedstvo i proširenje **Olivéra Várhegyia**, predsjednika DSHV-a i ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislava Žigmanova**, saborskog zastupnika i predsjednika Demokratskog saveza Mađara u Hrvatskoj **Róberta Jankovicsa**, predsjednika FUEN-a i zastupnika u Europskom parlamentu **Loránta Vinczea**, zastupnika u Europskom parlamentu **Karla Resslera** (oboje iz Europske pučke stranke) te saborskog zastupnika srpske manjine **Milorada Pupovca**.

»Demokratska participacija je ključni zahtjev manjinskih zajednica: da budu dionici procesa donošenja odluka u svakoj državi«, kazao je u svojem obraćanju Žigmanov, dodavši da, ukoliko ona izostane, kao što je sada slučaj na sjeveru Kosova, to može biti izvorom nestabilnosti i razlogom za probleme koji se ne rješavaju samo političkim sredstvima.

»U fokusu bi trebalo imati takvu vrstu političkog opredjeljenja koje će biti otvoreno za participaciju manjina. Za Srbiju, osobito Vojvodinu koja je bogata manjinskim zajednicama, treba reći da čak osam manjinskih zajednica koje imaju svoja samoupravna tijela, imaju svoje matične države u EU. To dodatno stvara okvir važnosti predstavnika tih nacionalnih manjina, ali, s druge strane i iskazanog interesa tih država kada su u pitanju EU integracije, društveni položaj manjina i ostvarivanje njihovih prava«, dodao je on.

Kazavši kako je na prvom mjestu, među izazovima u Srbiji, izgradnja manjinskih inkluzivnih politika, integracija i ostvarivanje ravnopravnog društvenog statusa manjinskih zajednica, razmjerna zastupljenost u javnom sektoru i ostvarivanje tolerancije – borba protiv govora i praksi mržnje, Žigmanov je dodao:

»Na tom planu činimo korake snaženja normativnog okvira za politike kažnjavanja, stvaranje u javnosti klime da je svaki oblik iskaza koji hoće dostojanstvo drugog na neki način omalovažavati ili staviti u negativni kontekst, društveno nedopustivo, a da svaki onaj koji se time služi treba snositi posljedice«.

On je zaključio pozitivnim primjerom institucionalne suradnje Hrvata iz Srbije sa Srbima iz Hrvatske:

»Ta suradnja polučuje rezultate i može biti, unatoč svemu, uzor kako se odgovorno i sukladno europskim standardima, može stvarati okvir za primjerene ne samo odnose između dviju država, već i odnose između dvaju naroda«.

Spajati manjine s većinom

»Nema alternative zaštiti autohtonih manjina i promidžbi manjinskih jezika, i FUEN mora biti na čelu takvih napora«, kazao je predsjednik FUEN-a Vincze.

»Osnovni zadatak FUEN-a ostaje da održava i jača odnose s manjinskim organizacijama i zaštiti manjine u Europi koristeći sva sredstva koja su nam na raspolaganju. Moramo govoriti o suživotu koji se zasniva na međusobnom poštivanju, koji spaja manjinu s većinom, poštiva i štiti vrijednost jezične i kulturne raznolikosti autohtonih manjina. To zahtijeva velike napore, a u tim naporima naše članice mogu računati na potporu i posredovanje FUEN-a«, kazao je on.

Na panelima konferencije bilo je riječi o različitim institucionalnim modelima FUEN-ovih članova u Hrvatskoj, obrazovanju na manjinskim jezicima, političkom predstavljanju manjina, te o specifičnom položaju Roma u regiji i borbi protiv anticiganizma, nacionalizma, diskriminacije i govora mržnje.

M. T.

Nastavljeni pregovori poljoprivrednika i predstavnika vlasti

Na zahtjev ujedinjenih udruženja poljoprivrednika Srbije u srijedu, 7. lipnja, održan je sastanak u Vladi Srbije predstavnika poljoprivrednika s ministricom poljoprivrede **Jelenom Tanasković** i šefom kabineta **Nenadom Dolovcem**, predstavnicima Ministarstva trgovine, direktoricom Udruženja *Žita Srbije* **Sunčicom Savović** te predsjednikom Unije pekara Srbije **Zoranom Pralicom**.

Teme sastanka bile su nedefiniran uvoz žitarica, najavljeni problemi u prijemu i otkupu žitarica ovogodišnjega roda, pomjeranje valutnih rokova plaćanja financijskih zaduženja za 15. kolovoza, tj. 15. studenoga tekuće godine te subvencioniranje troškova lagera.

Kako je predsjednik Udruženja poljoprivrednika Subotice **Miroslav Matković** rekao za *Hrvatsku riječ*, predstavnici vlasti na sastanku su obećali kako će razgovarati s čelnim ljudima u *Žita Srbije* zbog pomjeranja rokova za razduživanje pšenice. Ponovno je obećana posebna cijena »zelelog dizela« za poljoprivrednike od sljedeće godine, kao i novi, smanjeni za 50 posto nameti za odvodnjavanje. Napomenuto je, kako Matković kaže, da će onima koji su

iznos navodnjavanja već platili, razlika u odnosu na novu cijenu biti vraćena. O cijeni žita nije bilo govora. Novi sastanak zakazan je za idući tjedan.

U ime Ujedinjenih udruženja poljoprivrednika Srbije prisustvovali su predstavnici Udruženja za spas i opstanak stočara zapadne Srbije, Inicijativa za opstanak poljoprivrednika Srbije, Savez poljoprivrednika Banata, Udruženje poljoprivrednika Subotice.

J. D. B.

Što je pokazalo istraživanje Demostata?

»**T**eško je upropastiti nešto dobro kao što su ovi prosvjedi, ali smo više puta dokazali da možemo dobro upropastiti«, rekao je sociolog **Srećko Mihailović** prilikom predstavljanja *Demostatovog* istraživanja javnog mnijenja.

Prosvjedi su u Beogradu, a Beograd je nešto drugo od Srbije i šef države **Aleksandar Vučić** je to shvatio, zbog čega je najavio razgovore u 16 gradova, dodao je Mihailović.

On je ocijenio da je najveća mana prosvjeda distanciranje od politike, političara i stranaka, jer narod ne može sam do izbora, bez političkih elita.

Mihailović je naveo kako rezultati istraživanja, na uzorku od 1.600 ispitanika koje je provedeno od 24. travnja do 4. svibnja, pokazuju da 47% ispitanika živi isto kao i prije 10 godina, skoro četvrtina bolje, a 29% lošije. U istraživanju je 41% ispitanika odgovorilo kako im mnogo nedostaje za pristojan život, 29% kaže kako im malo nedostaje, 26% ima dovoljno za pristojan život, dok je 4% reklo kako ima i više.

U pogledu aktivnosti Vučića i Vlade 48% ispitanika ih karakterizira kao loše u pogledu standarda građana, 46%

u borbi protiv kriminala i korupcije, 32% u odnosu prema Europskoj uniji, 35% u privredi, a svaki treći u politici prema Kosovu. Građani posebno lošom ocjenjuju situaciju u zdravstvu, privredi i školstvu.

Mihailović je naveo kako 22% ispitanika smatra da je Rusija vanjskopolitičko uporište Srbije, dok 20% misli kako je to uloga Europske unije. Ako se kao pitanje postavi odnos prema Istoku i Zapadu, za Rusiju i Kinu je 30% ispitanika, a za EU, Sjedinjene Američke Države i skandinavske zemlje 35%.

Mihailović je naveo kako je 23% ispitanika za uvođenje sankcija Rusiji, 35% protiv, dok 42% daje odgovor »ne znam«.

Kada bi se sutra održao referendum o članstvu u EU, isti je postotak za i protiv – 33 %.

Za Kosovo bi ratovalo 11% ispitanika, dok se 65% protivi bilo kakvom sukobu s Albancima i međunarodnom zajednicom, rekao je Mihailović.

Programski direktor *Demostata* **Zoran Panović** naveo je da se građani informiraju iz tri bloka – 30% s televizija s nacionalnom frekvencijom i Radiotelevizije Srbije, 18% s TV N1 i TV Nova S, a 23% s internet mreža i portala.

Novi Žednik

Neprijmjeran nastup Baje Malog Knindže za seosku slavu

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini osudio je održavanje koncerta **Baje Malog Knindže** 4. lipnja u dvorištu osnovne škole u Novom Žedniku, a koji je najavljen kao dio proslave seoske slave. Zabranu koncerta tražio je subotički odbor Lige socijaldemokrata Vojvodine.

DSHV: Kome je potrebna promocija nasilja i otvorenog šovinizma?

»Od 'nekome će metak usred čela', do impozantnog opusa u kojem veliča alkohol, kockanje i različite druge ovisnosti, s koloritnim opisima njihovih efekata po sebi i ljude u svojoj okolini, pjesme gdje g. Mali Knindža veliča osuđene za ratni zločin spadaju u češći repertoar kod derneka kakav će biti u predgrađu Subotice.

Nismo jedini koji postavljamo cijeloj zajednici ove države vrlo ozbiljno pitanje: je li primjereno na dane kada su prije mjesec dana dvije tragedije iz temelja uzdrmale ovo društvo, u dvorištu jedne subotičke osnovne škole dozvoliti javni nastup baš ovoga čovjeka«, objavio je DSHV na svojoj Facebook stranici.

»Sa žaljenjem smo primili vijest da se na ovaj način, danas a nakon svega, slavi slava sela na teritoriju Grada s izuzetnom multietničkom strukturom, s najvećim udjelom Hrvata u Srbiji i u dvorištu škole! Pitamo se u nevjerici kome je potrebna promocija nasilja i otvorenog šovinizma? Naravno, naša očekivanja idu ka tome da se ovako što ipak ne dogodi ne samo u dvorištu škole nego i na teritoriju Grada, koji će za tri tjedna biti domaćinom premijeru Republike Hrvatske **Andreju Plenkoviću**, jer

ovako što se može smatrati i za neprijmjeran 'dobrodošlicom', napisao je na svom Twitter nalogu predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

DSHV postavlja pitanje je li primjereno mjesec dana nakon dvije tragedije koje su iz temelja uzdrmale ovo društvo, u dvorištu jedne subotičke osnovne škole dozvoliti javni nastup baš ovoga čovjeka.

LSV: Sramota što na koncert poziva Crkva

Zabranu koncerta Baje Malog Knindže tražio je subotički odbor LSV-a, jer je, kako navode, »njegov repertoar prepun pjesama koje raspiruju etničku i vjersku mržnju«. »Posebno je sramotno što na koncert pozivaju uprava Srpske pravoslavne crkvene općine i parohije čantavirske, i to u dvorištu osnovne škole. Vlasti moraju reagirati i zabraniti ovaj koncert koji se organizira u multietničkoj sredini«, ocijenio je LSV.

LSV je pozvao gradonačelnika Subotice **Stevana Bakića** i predsjednika Skupštine grada Subotica **Bálinta Pásztora** da »javno osude održavanje ovog neprijmjeranog skupa i učine sve da se on zabrani«.

»Novi Žednik je dom svih njegovih građana, a ne mjesto na kom se raspiruje vjerska i nacionalna mržnja«, zaključio je LSV.

Povodom ovih kritika, oglasio se Savez srpskih udruženja Sjevernobačkog okruga koji broji ukupno 10 zavičajnih udruženja, negirajući ove tvrdnje i napominjući da se na koncertima Baje Malog Knindže »pjevuju isključivo patriotske, zavičajne i rodoljubive pjesme«, te da je ova vijest kod pojedinih političkih stranaka naišla na potpuno neosnovanu osudu i zahtjeve da se sam koncert otkaže pod izgovorom da je isti »nacionalističko huškanje« i »održavanje nacionalističke tenzije u društvu«.

Kako je moguće da se koncert i zabava organiziraju u dvorištu osnovne škole i to mjesec dana od ubojstava u Osnovnoj školi **Vladislav Ribnikar** u Beogradu zbog kojih je naprasno završena i nastavna godina, te tko je dao dozvolu za nastup Baje Malog Knindže u dvorištu škole pitanja su koja je *Hrvatska riječ* uputila Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Iako su u ovom tajništvu potvrdili da su pitanja dobili, na njih nisu odgovorili.

Poziv na seosku slavu u Novom Žedniku najavljen je na društvenim mrežama, a službeni poziv uputila je uprava Srpske pravoslavne crkvene općine i parohije čantavirske u Novom Žedniku koje su pozvale sve vjernike na proslavu seoske slave uz glazbu Baje Malog Knindže.

Z. V.

Ivo Martinović, predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Uvjereni smo da smo mi dio hrvatskog korpusa koji najviše suosjeća i razumije sve izazove s kojima se sreće hrvatska manjina koja je ostala živjeti u Srbiji, te da upravo mi možemo i trebamo biti partner koji će konstruktivno pomoći u učinkovitom prevladavanju tih izazova

Slobodno i bez straha progovoriti o svim nedužnim žrtvama

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Novoizabrani predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Ivo Martinović** jedan je od brojnih Hrvata koji su se pod pritiscima i prijetnjama odselili iz Srbije tijekom ratnih devedesetih godina i svoj život nastavili u Hrvatskoj. Po dolasku u Hrvatsku pod izuzetno teškim okolnostima u novoj sredini im je uz institucije Hrvatske pomagala upravo Zajednica PHSBB. Tadašnji apsolvant elektrotehnike, danas uspješan menadžer, odlučio je prihvatiti mjesto predsjednika u Zajednici smatrajući da i nakon trideset godina potreba

za ovom udrugom postoji, ali danas s novim izazovima pred sobom i novim ciljevima.

► **Podrijetlom ste iz Petrovaradina, kada i zašto ste odlučili otići iz Vojvodine, odnosno Srbije, na samom završetku studija i nastaviti život u Hrvatskoj?**

Rođen sam u Petrovaradinu i tamo sam završio osnovnu i srednju školu, i kao apsolvant Elektrotehničkog fakulteta sam se odselio iz Vojvodine sredinom rujna 1991. godine. U to vrijeme rat u Hrvatskoj eskalirao je sve više, naročito u istočnoj Slavoniji i vršene su prisilne mobiliza-

cije u Srbiji i Vojvodini. Mnogi su izbjegavali mobilizaciju koliko su mogli, ali se znalo dogoditi da vas pokupe negdje u nekom kafiću ili poslu ili dođu doma s nalogom za pretres, pronađu ljude i odvedu ih izravno na ratište. U to vrijeme u velikom broju je mobilizacija koja se radila bila usmjerena na nesrpsko stanovništvo: Hrvate, Mađare i pripadnike drugih nacionalnih manjina. Bili su mobilizirani kao pripadnici rezervnog sastava JNA i u tom sastavu poslani u jedinice koje su djelovale na tlu Hrvatske. Tako da su završili tamo ne svojom voljom i bili prinuđeni sudjelovati u tim akcijama. Nedugo prije toga sam završio predavanja na Elektrotehničkom fakultetu i trebalo je polagati ispite. Ostao sam u Novom Sadu kako bih završio fakultet u nadi da će se ratni sukobi smiriti ali, na žalost, iz tjedna u tjedan se pokazivalo da se situacija još više zaostřava, da postaje sve gore i pokušali smo se sakriti da nas ne mobiliziraju u JNA. Ali jednog prijatelja su odveli iz doma na osnovu naloga za pretres, a jednom drugom prijatelju su na poslu uručili poziv za mobilizaciju i izravno s posla je trebao ići u jedinicu i za Vukovar. On je nekako uspio zatražiti da ode doma po pribor za osobnu higijenu i dobio je dopuštenje. Kad je stigao doma, čuli smo što se događa, našli smo se i u roku od pola sata smo nas trojica donijeli odluku da to više nema smisla i da se trebamo od tamo maknuti i ne sudjelovati u tom ludilu. Spakirali smo što je moglo za pol sata i krenuli, ali nismo mogli preko Mađarske, pa smo pokušali izaći iz Srbije preko granice s Bosnom i Hercegovinom. To je bilo sredinom rujna 1991. Uspjeli smo izaći i u trenutku kada smo mi odlazili preko Srijema i spuštali se dolje te prešli granicu Srbije s BiH nepregledne kolone tenkova JNA koje su išle prema Vukovaru kao i kolone dobrovoljaca su se mimoilazile s nama. Mi smo išli u kontrasmjeru i svjedočili smo tome da su te kolone bile pozdravljane, iznošena je rakija po nekim većinski srpskim selima i nazdravljalo se za taj pohod, jer je u medijima u Srbiji stvarano takvo psihološko ozračje koje je sve to opravdavalo. I u jednoj od tih kolona je trebao biti moj prijatelj, a nas dvojica koji smo išli s njim vjerojatno smo u nekoj od sljedećih kolona trebali biti.

► Što se događalo s Vašim roditeljima i Hrvatima koji su ostali u Petrovaradinu živjeti?

Bilo je pritiska u to vrijeme i pogotovo iza tog razdoblja prema vojnicima koji su ostali živjeti u Petrovaradinu. Uglavnom su to bili telefonski pozivi navečer i noću kojima im se prijetilo govoreći – što čekaju, da će doći poklati ih pobiti, da imaju 24 sata da se odsele i u tom stilu. A znali su i doći ljudi iz srpskih paravojnih formacija koji su se obučavali na Petrovardinskoj tvrđavi i izvikivati po ulici parole protiv Hrvata. U to vrijeme su tamo im bili poligoni za obuku, gdje se danas održavaju koncerti *Exita*. Mi smo tamo stanovali blizu i nije nam bilo svejedno. Znali smo da nakon toga idu u Vukovar da čine to što su činili, a mi kao Hrvati smo bili smetnja i očekivalo se samo kada će krenuti i prema nama i »očistiti« taj dio. Ljudi koji su obučavani na poligonima su znali napraviti pohode po Petrovaradinu, doći ispred kuća u kvartu u kojem su uglavnom živjeli Hrvati i s kokardama i četničkim zname-

njima i pjevali »Miloševiću šalji nam salate, bit će mesa klat ćemo Hrvate«, i nije bilo nimalo ugodno u tom ambijentu živjeti. Bacali su i bombe na kuće ili ispred kuće nesrpskih nacionalnosti na više mjesta i u Petrovaradinu i u cijelom Srijemu. Bilo je i fizičkih obračuna, ciljanih pritisaka prema uglednim osobama hrvatske nacionalnosti ili svećenicima kako bi se poslala jasna poruka, a zastrašujući njih i protjerujući njih se očekivalo da će se i ostalo stanovništvo brže i lakše odseliti. Tako su i u župnu kuću našeg svećenika dvojica nepoznatih ljudi nasilno ušla i pretukli su njegovu majku, ženu od preko 70 godina. Uvijek je to bilo s izljevima nacionalne mržnje i etničkim uvrijedama najčešće »ustaše, što tu radite«, s psovka i prijetnjama »poklati ćemo vas, pobiti ćemo vas« itd. Zahvaljujući Fondu za humanitarno pravo iz Beograda mi danas imamo ta svjedočanstva. Na žalost, to što se događalo u Petrovaradinu smo znali mi ali već nismo znali što se događa u drugim mjestima: u Beški, Slankamenu, Mitrovici, Hrtkovcima ili Šidu. To su uvijek bile stvari koje su ostajale na toj lokalnoj razini, pritisak je vršen, vršena su i ubojstva čitavih obitelji ali istovremeno u srpskim medijima se tada govorilo »ne, nema nikakvog pritiska, zašto ti Hrvati uopće idu, tko ih dira, nitko ih ne dira« što i danas možemo čuti na nekim televizijama u Srbiji. U razdoblju između 1991. i 1995. je proglašeno i otišlo iz Srbije procjenjuje se negdje oko 40.000 ljudi. Mi u udruzi imamo popisano poimence 19.000 ljudi do 1998. godine. Među njima se nalazilo i puno ljudi druge nacionalnosti: Rusina, Slovaka, Mađara, Nijemaca, ali i Srba, najčešće iz nacionalno mješovitih brakova. Svi su oni bili povezani u udruzi koju smo osnovali koncem 1991. godine i o zaštiti njihovih interesa se jednako brinulo kao i o interesima Hrvata.

► Kako ste nastavili život u Zagrebu?

Prebacio sam se na fakultet u Zagrebu i u isto vrijeme volonterski se aktivirao u Zajednici. Koliko sam mogao, išao sam s predstavnicima udruge kod europskih promatrača u Zagrebu kako bismo skrenuli pažnju na to što se događa u Vojvodini. Došla je tako vijest o tome i do predsjednika **Busha**, ali na žalost nije bilo velike zaštite za te ljude tamo jer tadašnja vlast u to vrijeme Savezne Republike Jugoslavije se nije puno obazirala na to i val iseljavanja se nastavio. Kada sam došao, jedno vrijeme sam bio kod prijatelja i kod rodbine, a kasnije sam dobio mjesto u studentskom domu i Zajednica PHSBB je pomogla našim studentima da uđemo u sustav i budemo zbrinuti. To je bilo dosta teško razdoblje, veliki dio Hrvatske je bio porušen, još puno prognanika, nije bilo posla tako da smo samostalno morali pokušavati nešto raditi ili krenuti u poduzetničke vode, na ovaj ili onaj način. Jedno vrijeme sam bio voditelj jednog foto studija, jer sam se bavio fotografijom još kao student. Kasnije sam dobio posao kod **Ante Plivelića** iz Hrtkovaca, koji je ranije došao iz Srijema. Ta generacija nam je puno pomogla, jer mi smo bili novi, a oni su već bili sastavni dio društva u Hrvatskoj. Ustrojio sam i vodio u njegovom poduzeću *Gomolava* odjel špedicije deset godina, a nakon toga sam otvorio svoju firmu i deset godina sam to uspješno radio

do 2016. godine. Poslije toga sam dobio ponudu i poziv od jedne velike međunarodne logističke firme iz Danske u kojoj i danas radim i vodim jedan važan sektor.

► **Vaša je supruga također podrijetlom iz Vojvodine?**

Svoju suprugu **Andreju Kulunčić**, koja je porijeklom iz Subotice, upoznao sam u proljeće 1994. godine u Zagrebu. Ona je u to vrijeme upravo završila postdiplomski studij na Akademiji likovnih umjetnosti u Budimpešti i planirala je na jesen otputovati u Južnu Ameriku. Mene je također od mladosti Južna Amerika zanimala, tako da sam joj se rado pridružio par mjeseci kasnije. Uspjeli smo pomalo usput raditi i putovati, pa smo u godinu dana proputovali Kolumbiju, Ekvador, Peru, Čile i Argentinu. Puno nam je pomogla i brojna hrvatska dijaspora koju smo srećali po tim zemljama. Većinom je to već treća generacija naših iseljenika koji uglavnom slabo govore hrvatski jezik, ali još uvijek imaju toplinu i emocije prema Hrvatskoj – zavičaju svojih predaka. Ono što su porijeklom Hrvati postigli u Čileu ostalo nam je u posebno jakom sjećanju. Prisutni su u svim sferama javnog života: uspješni i najbogatiji poduzetnici, nagrađivani umjetnici, sportaši, direktori muzeja i javnih ustanova, profesori, saborski zastupnici... a današnji predsjednik Čilea je također porijeklom Hrvat. Zahvaljujući činjenici da je Andreja jedna od hrvatskih međunarodno najpriznatijih umjetnica (njeni radovi su u fundusu Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, Rijeci, ali i u Beogradu i drugdje), pozivana je na brojne izložbe na svim kontinentima. Tako smo uspjeli proputovati veliki dio zemalja svijeta: osim zemalja Europe, tu su SAD, Meksiko, Indija, Južna Koreja, Australija, Južna Afrika... a prije nekoliko mjeseci smo se vratili s Filipina gdje je imala samostalnu izložbu. Osim umjetničke djelatnosti, Andreja već 15 godina radi kao profesorica na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

► **Kakvi su danas, nakon trideset godina postojanja i rada, izazovi pred Zajednicom PHSBB?**

Kada razmišljam o zajednici, uvijek se rado sjetim i citiram što je o zalaganju za zajednicu rekao **Albert Einstein**: »Koliko je neki čovjek vrijedan za svoju zajednicu ovisi, u prvom redu, o tome koliko su njegovi osjećaji, misli i djela usmjereni na unapređivanje života drugih ljudi...«. Osobno, ali i većina ljudi koja je bila i koji su sada aktivni u Zajednici vodili smo se tim idealima i napravili smo velike stvari u tom smjeru. Najveći dio naših članova koji su došli 1990-ih, a pogotovo njihova djeca, dobro su se snašli u novoj sredini, prihvaćeni su kao ravnopravni članovi sredine u kojoj sada žive i rade te daju svoj doprinos osobnom razvoju i razvoju sredine u kojoj djeluju. Oni su danas uspješni akademski građani, sportaši, umjetnici, poduzetnici, poljoprivrednici koji su svojim dolaskom u nove sredine donijeli radne navike, iskustvo i znanja koja su stekli u svom zavičaju te uspješno nastavljaju svoj rad. Do danas je Zajednica ispunila svoje prvotne ciljeve i izazove. Bilo je nekih otvorenih pitanja vezanih uz naše umirovljenike koje nismo uspjeli riješiti unatoč velikim nastojanjima kod svih dosadašnjih vlada, no ovih dana je i to na tragu pozitivnog rješenja. Stoga mi, koji smo se

danas okupili kao vodstvo Zajednice, sve više pojam zajednice vidimo i definiramo u zajedništvu s našim ljudima koji su ostali u Srijemu, Bačkoj i Banatu. Vjerujemo da i mi možemo dati svoj doprinos njihovoj zaštiti i ostvarenju njihovih prava. Također je promocija našeg zavičaja iz kog smo došli, kulture koju smo tamo njegovali i još njeguju ljudi koji su ostali, a koju smo i mi donijeli sa sobom u Hrvatsku jedan od naših važnih ciljeva.

► **Koji su glavni ciljevi i planovi koje ste postavili u sljedećem razdoblju?**

Shodno Statutu Zajednice jedan od glavnih ciljeva kojeg smo zacrtali u Programu rada za razdoblje 2023.-27. jest: rad na što širem uključivanju naših članova koji su svoj dom nakon napuštanja zavičaja pronašli u Hrvatskoj, ali i u drugim zemljama diljem svijeta, te prekogranična suradnja i komunikacija s institucijama, udrugama i aktivnim pojedincima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, kao i s našim svećenicima i biskupima koji su nam bili potpora u najtežim vremenima. Jednako tako nastaviti ćemo suradnju s institucijama u Hrvatskoj (pogotovo sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH) i uspostaviti kontakte sa srodnim udrugama i organizacijama. Zato smo poseban naglasak stavili na digitalizaciju dosadašnjeg popisa naših članova, te dopuniti digitalnu bazu naših članova. To nam je važno i radi točnije informacije koliko nas ima i gdje smo se smjestili, ali i radi lakše komunikacije i provođenja svih daljih aktivnosti s našim članovima. Naglasak želimo staviti i na prekograničnu suradnju, kao i suradnju s drugim udrugama koje imaju slične interese, jer smatramo da u sinergiji možemo postići veću vidljivost i bolje rezultate.

► **Jedan od ciljeva koji ističete je i sudjelovanje u poticanju dijaloga između Hrvatske i Srbije.**

Veseli nas i daje nam nadu što smo u posljednjih pola godine iz vladajućih institucija u Srbiji mogli čuti naznake uvažavanja nacionalnog i kulturnog identiteta Hrvata, a također svjedočimo pozitivnim naznakama normalizacije odnosa između Hrvatske i Srbije, te i mi s naše strane želimo dati doprinos toj normalizaciji. Ohrabreni tim naznakama i nedavnim optimističnim porukama koje smo mogli čuti u Zagrebu tijekom posjeta srbijanske premijerke **Ane Brnabić**, želimo vjerovati kako je došlo vrijeme da možemo slobodno i bez straha od odmazde progovoriti o svim nedužnim žrtvama iz redova hrvatske nacionalne manjine, ali i drugih nacionalnih manjina stradalima u Srbiji tijekom 1990-ih. Vjerujemo također da će se napokon realizirati i sva dosad dana obećanja hrvatskoj nacionalnoj manjini u Srbiji: postavljanje primjerenih spomen obilježja za nedužno ubijene i nestale osobe, kao i za one koji su bili zatočeni i zlostavljani u logorima u Srbiji 1990-ih, ali i zajamčeno mjesto za predstavnike hrvatske nacionalne manjine u Narodnoj skupštini, odgovarajuća zastupljenost u tijelima lokalne samouprave, te kontinuirana i primjerena financijska potpora radu hrvatskih institucija koje rade na očuvanju hrvatskog nacionalnog identiteta. Odličan primjer i putokaz su prava koja je Hrvatska osigurala za pripadnike srpske i drugih nacionalnih manjina i nadamo se realizaciji sličnog modela i prava i

hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Ostali planovi koje smo zacrtali su prilično ambiciozni i uključuju angažman na kulturno-umjetničkom polju, promociji i odnosima s javnošću, izradi web stranica Zajednice, nakladništvu knjiga i glazbenih izdanja, gospodarstvu... Uvjereni smo kako smo okupili dobar tim u Predsjedništvu i Glavnom odboru (GO) Zajednice te da ćemo uz pomoć aktiviranja što širega članstva uspješno odgovoriti na sve izazove koje nosi novo vrijeme i ostvariti veći dio ciljeva koje smo postavili.

► **Kako vidite suradnju s Hrvatima i njihovim udrugama i organizacijama u Srbiji?**

Od 25 ljudi koji su trenutačno u GO vodili smo računa da bude što šira zastupljenost članova koji su podrijetlom iz različitih krajeva Srijema, Bačke i Banata, jer smatramo da je naše jedinstvo ovdje u Hrvatskoj najbolja poruka i podrška za jedinstvo hrvatske manjine u Vojvodini. Iskreno se veselimo svakoj budućoj suradnji sa svim institucijama i udrugama koje okupljaju hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji, kao i aktivnostima koje će voditi realizaciji zajedničkih ciljeva. Uvjereni smo da smo mi dio hrvatskog korpusa koji najviše suosjeća i razumije sve izazove s kojima se sreće hrvatska manjina koja je ostala živjeti u Srbiji, te da upravo mi možemo i trebamo biti partner koji će konstruktivno pomoći u učinkovitom prevladavanju tih izazova. Stoga je jedna od primarnih zadaća koje smo si zacrtali kulturna suradnja i pomoć u očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta i običaja koje njeguju naši ljudi u Vojvodini. Svjedočimo u posljednje vrijeme i lijepim gestama koje dolaze i od Vlade Hrvatske i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH, koja su u posljednjih mjesec dana osigurali prijenos dvije nedjeljne mise preko HTV-a, prvo iz Rume, Srijemska biskupija, a onda i iz Male Bosne, Subotička biskupija. Atmosfera na misi je bila svečana i sve je bilo dostojanstveno, a mi smo bili ponosni kako su naš kraj, naši ljudi i naši običaji prezentirani najširoj hrvatskoj javnosti posredstvom Hrvatske televizije. Katolička Crkva je bila neizostavni dio našeg života u Vojvodini, a svećenici i biskupi podrška u najtežim vremenima. Stoga smatramo da zajednički dijalog i suradnju trebamo nastaviti graditi i u suradnji s našom Crkvom. Ove godine će u Mostaru, uz pomoć Središnjeg državnog ureda i Vlade Hrvatske, biti održana globalna *Dužijanica*, koja će okupiti sve Bunjevce koji su dio hrvatskog korpusa, bez obzira gdje su se raselili iz svog starog zavičaja. Mi se veselimo tom događaju i radosno ćemo za tu prigodu organizirati posjet Mostaru i naših članova. Na taj način želimo podržati ovaj događaj. Preko **Dinka Ivkovića** i **Gorana Rotima** pokrenuta je i inicijativa *Dužijance* u Bruxellesu, no ove godine to nije realizirano, ali iskreno se nadamo da će to biti realizirano iduće godine. Iduće godine planiramo veliku svečanu skupštinu u dvorani *Lisinski*, koja bi okupila i prezentirala kulturna i umjetnička dostignuća naših ljudi koji su protjerani i svoj novi dom pronašli u Hrvatskoj, kao i one koji su ostali u Vojvodini, odnosno Sr-

biji. Već smo dva puta uspješno organizirali takva događanja u *Lisinskom*. Osim kulturno-umjetničke suradnje, zacrtali smo si pokušaj uspostave gospodarske suradnje naših poduzetnika koji su došli u Hrvatsku i uspješno su nastavili ili pokrenuli svoje poslove s našim poduzetnicima pripadnicima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji.

► **Susreli ste se već i s predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislavom Žigmanovim i razgovarali o budućoj suradnji?**

Zbog svega navedenog jako smo sretni što smo se ovih dana sastali i s **Tomislavom Žigmanovim**, političkim predstavnikom hrvatske nacionalne manjine i ministrom u Vladi Srbije, te razmijenili ideje i planove za buduću zajedničku suradnju. Vjerujemo kako ćemo u stalnom dijalogu s našim ljudima i udrugama koji su ostali u Srijemu, Bačkoj i Banatu uspjeti artikulirati zajedničke ciljeve i zajednički uspješno odgovoriti na njih.

Međunarodni okrugli stol *Urbani Šokci*

Zapisano za buduće generacije

»Čuli smo kako je bilo nekad, kako je danas, što je ostalo od nekadašnjih običajnih praksi. Predavanja su pokazala kako promjena tih praksi traje i danas. Istodobno, pokazala su kako bunjevački i šokački Hrvati pripadaju zapadnoj, katoličkoj vjeri i kulturi. Tema koju je skup potaknuo jest svakako razmišljanje o prijenosu običajnih praksi na djecu u budućnosti«, rekla je v. d. ravnateljice Katarina Čeliković

Šokačka grana iz Osijeka organizirala je 2. i 3. lipnja manifestaciju *Urbani Šokci* s okruglim stolom na temu »Advent u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca koji žive u tri susjedne zemlje«. Program je održan u Osijeku i Monoštoru.

Skup okuplja znanstvenike, stručnjake i poznavatelje tradicijske kulture Šokaca i Bunjevaca koji žive u tri susjedne zemlje – Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj. Suorganizatori Međunarodnog okruglog stola (MOS) su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata (Subotica), Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj (Pečuh) te Vinkovački šokački radovi.

Na Tvrdi u Osijeku

Program prvoga dana *Urbanih Šokaca* održan je u prostorijama *Stare pekare* na Tvrdi u Osijeku.

U pozdravnim riječima organizator, predsjednik *Šokačke grane* iz Osijeka **Goran Đaković** istaknuo je važnost okruglog stola koji je ove godine napunio punoljetstvo, s obzirom na to da se održava osamnaesti put.

»Svaki puta naučimo nešto novo. U biti, nije to novo nego se podsjetimo na neke stvari koje polako zaboravljamo. Upravo je vrijednost u tome što sve to ostavljamo zapisano budućim generacijama. Ovo što mi danas doživljavamo, vidimo, pitanje je za 10, 20, 50 godina hoće li to imati tko prenijeti ako se to ne zapiše«, rekao je Đaković.

Prije MOS-a otvorena je izložba fotografija subotičkoga fotografa **Augustina Jurige Lica Bačke**. Izložbu je otvorila v. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković**, a prisustvovao je i sam autor.

Juriga je iskazao veliko zadovoljstvo ambijentom u kojemu je izložba postavljena. Prostor je to nedavno obnovljene austro-ugarske vojne pekare u kojemu fotografije nisu okačene galerijski, što se Jurigi veoma svidjelo. Svidjelo mu se, kako je rekao, i što ima izložbu u Osijeku, gradu za koji ga vežu lijepe uspomene.

Otvarajući izložbu Čeliković je prisutne podsjetila kako je život zbroj trenutaka te da je Juriga kroz izložene fotografije prikazao to. Izdvojila je ona fotografiju **Lazara Merkovića** iza žice snimljenu spontano na njivi, ženu kako u Monoštoru vozi bicikl u šokačkoj nošnji i telefonira, djeteta koji pali cigaretu...

Moderatorice prvoga dana MOS-a bile su **Marija Raguž** i **Dinka Liščić**. U glazbenom dijelu programa nastupili su Ženska i Muška pjevačka skupina *Šokačka grana*.

Dvije grane hrvatskog stabla

Subotnjom sesijom u Monoštoru, završen je ovogodišnji Međunarodni okrugli stol *Urbani Šokci* s temom »Advent u tradicijskoj kulturi Šokaca i Bunjevaca«.

U Monoštoru je prezentirano deset radova, a moderatorice su bile Katarina Čeliković i **Tena Babić Sesar**. Sudionici okruglog stola govorili su o adventskim običajima i odijevanju u Sikirevcima, Gradištu, Štitarima, Sonti, Monoštoru, somborskim salašima, okolici Županje. Iako je riječ o različitim prostorima, neki običaji su slični bez obzira na

to što je prostor sada razdvojen državnim granicama i što se radi o različitim skupinama hrvatskog naroda.

»Neka granice bilježe neki drugi, ali među nama ih nema«, kazala je Čeliković.

Ljubica Gligorević je kao posebnu vrijednost izlaganja istaknula uporabu lokalnih govora koji su se mogli čuti tijekom pojedinih izlaganja.

»Nas stručnjake i znanstvenike vi tako podučavete tom vašem govoru«, kazala je Gligorević.

Predsjednik Udruge *Vinkovački šokački rodovi* iz Vinkovaca **Zvonimir Liščić** pohvalio je sudjelovanje mladih koji vole i proučavaju tradiciju, običaje, nošnju jezik.

»Gledajući njih mi stariji ne moramo se bojat da će za pet ili deset godina sve ovo nestati. Podrška ovoj mladosti koja voli svoja mjesta, zapisuje i prezentira«, kazao je Liščić.

Čeliković je istaknula kako se ovim okruglim stolom već osamnaest godina radi na većoj vidljivosti bunjevačkih i šokačkih Hrvata kao i tema vezanih za njih. Ocjenjujući skup, navela je kako možemo biti zadovoljni izlaganjima.

»Čuli smo kako je bilo nekad, kako je danas, što je ostalo od nekadašnjih običajnih praksi. Predavanja su pokazala kako promjena tih praksi traje i danas. Istodobno, pokazala su kako bunjevački i šokački Hrvati pripadaju zapadnoj, katoličkoj vjeri i kulturi. Tema koju je skup potaknuo jest svakako razmišljanje o prijenosu običajnih praksi na djecu u budućnosti«, rekla je Čeliković.

U ime mjesnog KUDH-a *Bodrog* goste je pozdravila **Anita Đipanov Marijanović**, koja je rekla da su monoštorski Hrvati na svojem »otočiću« okruženi

vodama, šumama i plodnim oranicama uspjeli očuvati najvažnije sastavnice svojeg nacionalnog identiteta – a to su jezik (ikavica), vjera i tradicijska kultura.

U glazbenom programu nastupila je lokalna ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga*.

Na MOS-u je tijekom dva dana sudjelovalo 11 izlagača iz Srbije i Hrvatske. Teme i predavači bili su: »Duhovni aspekt adventa u tradiciji i danas kod Šokaca u Bačkoj« (**Danijel Katačić**), »Vrijeme došašća i Božića, reminiscencije i prakse, za medije i javnost« (Ljubica Gligorević), »Regulacija i udešavanje šokačkoga tradicijskoga života te zabrane intermedijalne izvedbe folklornoga deseteračkoga dvostiha tijekom 19. i početkom 20. stoljeća« (**Ivan Rončavić**), »Odnos djece školske dobi prema adventskim pjesmama« (**Dinka Liščić**), »Božićni običaji između dva stoljeća u tradicijskoj kulturi Hrvata s druge strane Save« (**Zvonko Benković**), »Adventsko vrijeme i običaji u Slavon-

skom Kobašu« (**Josip Jagodar**), »Običaji u doba adventa u Sonti nekada i sada« (**Ruža Silađev**), »Tkana, ubirana pregača – materijalizirani artefakt prošlosti kao bitan pokazatelj predbožićnoga vremena« (Anita Đipanov Marijanović), »Tradicijsko odijevanje u adventu sredinom 20. stoljeća na području našičkoga kraja« (**Miroslav Šarić**), »Običaji i tradicijska adventska odjeća u okolici Županje i šire« (**Janja Juzbašić**) i »Predbožićni običaji bunjevačkih Hrvata na somborskim salašima« (**Zlata Vasiljević**).

Prezentirani radovi bit će objavljeni u zborniku radova sljedeće godine.

Z. V. i J. D. B.

Hrvatski domovi u Srijemu

Novi vlasnici i neriješen pravni status

Hrvatske domove u Srijemu gradili su srijemski Hrvati i ti domovi bili su mjesta u kojima su radile brojne hrvatske udruge. Domovi postoje i danas, ali više nisu vlasništvo udruga

U Srijemu postoje tri hrvatska doma: u Srijemskoj Mitrovici, Rumi i Novom Slankamenu. Tijekom povijesti gradili su ih Hrvati i služili su za potrebe rada hrvatskih udruga. Danas postoje sva tri objekta, ali kod dva još uvijek nije riješen pravni status (Srijemska Mitrovica i Novi Slankamen), dok je zgrada *Hrvatskog doma* (Dom JNA) u Rumi, postala vlasništvo Općine Ruma 2019. godine. Danas se u njemu nalazi Gradska knjižnica *Atanasije Stojković*.

Čeka se rješavanje pravnog statusa

Hrvatski dom u Srijemskoj Mitrovici izgrađen je 1928. godine. Gradili su ga mitrovački Hrvati i do Drugog svjetskog rata u njemu je djelovalo sedam hrvatskih kulturnih udruga: Hrvatska mitrovačka kasina, Hrvatska građanska obrtna čitaonica, Hrvatska čitaonica, Hrvatsko pjevačko društvo *Nada*, Hrvatsko ratarsko pjevačko društvo

Grad Srijemska Mitrovica 2007. godine zgradu je dao na korištenje bez nadoknade prvom vlasniku i nasljedniku svih hrvatskih društava koja su do Drugog svjetskog rata djelovala u Srijemskoj Mitrovici: Hrvatskom kulturnom centru Srijem – *Hrvatski dom*. Kada je u Srbiji usvojen Zakon o povratu imovine i obeštećenju, HKC Srijem je podnio zahtjev za povrat *Hrvatskog doma*. Nažalost, nakon više ročišta i žalbi, ovaj zahtjev je odbijen. U Deklaraciji o unapređenju odnosa, koje su 2016. godine potpisali predsjednica Hrvatske i premijer Srbije, uvršteno je i pitanje povrata *Hrvatskog doma*. Nažalost, ovo je jedino pitanje s te liste koje još nije riješeno. Danas ovaj objekt koristi HKC Srijem – *Hrvatski dom*. U dobroj suradnji s gradskim folklornim ansamblom i drugim ustanovama kulture u njemu se organiziraju brojne manifestacije i kulturni sadržaji.

Nekadašnji *Hrvatski dom*, sada Gradska knjižnica

Tomislav i Hrvatsko pjevačko društvo *Hrvatska omladina*. Godine 1948. zgrada *Hrvatskog doma* je nacionalizirana i pretvorena u Dom omladine, kasnije i diskoteku.

Gradnja *Hrvatskog doma* u Rumi (Doma JNA), započeta je 1907., a završena 1912. godine na zemlji koju je za te namjene od vlastelinstva **Pejačević** kupilo Hrvatsko sokol-društvo za tjelovježbe. Sredstva su prikupljana dragovoljnim prilozima članova i prijatelja *Sokola*, te uglednih Hrvata iz Rume, Golubinaca, Gospića i drugih gradova, ali i amortizacijom i mjeničnim zajmom kod Prve hrvatske štedionice u Zagrebu. Pretpostavlja se da je projekt za izgradnju zdanja *Hrvatskog doma* izradio Osječanin **Viktor Askman**, projektant zgrade stare rumske gimnazije. Također se pretpostavlja da je projekt doma prvobitno (1906. godine) bio sačinjen za osječko kazalište. Zgrada je projektirana u stilu secesije i historizma i pripada periodu *jugendstila*. U vrijeme Prvog svjetskog rata zgrada je služila kao lazaret, odnosno vojna bolnica. Upis samog *Hrvatskog doma* u zemljišne knjige zbog izbijanja

Prvog svjetskog rata izvršen je tek 1925. godine. Kao vlasnik *Hrvatskog doma* uknjižena je Kreditna hrvatska seljačka zadruga, *Hrvatski sokol* i Hrvatsko pjevačko

društvo *Jedinstvo*. Kreditna hrvatska seljačka zadruga je bila vlasnik doma sve do 1957. godine kada je dom dan na korištenje tadašnjem Tajništvu za narodnu obranu, jer je sama zadruga prestala postojati. Zaključkom Savjeta za društveni plan i financije predloženo je NOO-u Ruma

da donese rješenje i istovremeno preda zgradu Hrvatskog doma kao neraspoređenog dijela imovine Kreditne hrvatske seljačke zadruge za potrebe Doma JNA, što je Narodni odbor općine iste godine i usvojio. HKPD *Matija Gubec* iz Rume je 12. listopada 2006. godine podnijelo zahtjev za povrat Hrvatskog doma Republičkoj direkciji za imovinu u skladu sa Zakonom o prijavljivanju i evidentiranju oduzete imovine. U dva navrata su podnosili zahtjev za restituciju, ali on nije usvojen. Pretpostavlja se da je razlog zbog kojih zahtjev nije usvojen što Zakonom o restituciji nisu uopće predviđeni slučajevi za vraćanje imovine kao što je u konkretnom slučaju *Hrvatski dom*. Naime, novi Zakon o zadrugama, koji je stupio na snagu 1955. godine, je između ostalog predviđao da sve tadašnje zadruge koje su do tada radile i postojale, usklade svoje osnivačke akte s novim državnim poretkom koji se tada stvarao. Iz nekog razloga Hrvatska seljačka kreditna zadruga to nije uradila. Zakon je predviđao da u slučaju da se to ne uradi sva imovina prelazi u vlasništvo države. Krajem 2019. godine (26. prosinca) Dom JNA (*Hrvatski dom*) u Rumi postao je vlasništvo Općine Ruma. Radovi na rekonstrukciji ovog objekta završeni su u rujnu 2022. godine. U obnovljenom objektu sada je smještena Gradska knjižnica *Atanasije Stojković*. Nakon više desetljeća iz prostora u Glavnoj ulici u Rumi knjižnica je dobila novi

prostor adekvatan za smještaj više od 95.000 knjiga i za organizaciju kulturnih događaja.

Čeka se odgovor na žalbu

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Stjepan Radić* iz Novog Slankamena jedna je od najstarijih hrvatskih udruga u Vojvodini. Osnovana je davne 1902. godine (kada je nosila naziv Hrvatska čitaonica). U udruzi je tijekom povijesti djelovalo nekoliko sekcija: folklorna, tamburaška, literarna i dramska. Teške dane Društvo doživljava tijekom Prvog svjetskog rata, da bi 1938. godine nastavili s radom kada je kupljena zgrada u kojoj je bila privatna čitaonica **Mirka Kumpfa**. Društvo je tada nosilo ime Seljački dom. Prije dve godine na adresu HKPD-a *Stjepan Radić* stiglo je rješenje Republičkog geodetskog zavoda, Službe za katastar nepokretnosti Indija, u kojem se navodi da se dozvoljava upis prava državnog vlasništva u korist Srbije na katastarskim parcelama 1721 i 1722: zemljište pod zgradom-objektom površine 454 m², zemljište pod dijelom zgrade površine 9 m², zemljište uz zgradu-objekt površine 364 m², zemljište pod zgradom-objektom površine 20 m², te njiva 3. klase površine 2.016 m², dosadašnjeg korisnika društvenog vlasnika KPD-a *Stjepan Radić* iz Novog

Slankamena. Na ovakvo rješenje članovi Upravnog odbora udruge uložili su žalbu, jer smatraju da je objekt vlasništvo udruženja. Sekcije udruge trenutno ne rade, a prostor se iznajmljuje za organizaciju raznih događaja. S. D.

Bereg, selo sa sve manje stanovnika

Bereg je na proteklom popisu stanovništva, 2022., imao točno 769 žitelja. Od ovoga broja gotovo trećina stanovništva je bilo starije od 65 godina. Po popisu iz 2002., selo je imalo 1.388 stanovnika, a 2011. godine 1.140, što govori o tome da je proces smanjivanja sve ubrzaniji

Mnogi glasovi govore o tome da je upravo smanjenje broja stanovnika u ionako malom selu temeljni uzrok koji doprinosi osjećaju neprivlačnosti života u njemu. Je li to točno i je li istina da kvaliteta života, pa i pozornost službi koje su zadužene da skrbe o zajedničkim funkcijama naselja, opada u malim selima postavljenim periferno, kao što je Bereg?

Bereg ima ambulantu i ljekarnu, pošta je otvorena četiri sata dnevno, prostrani Dom kulture, jednu prostoriju za udruge, te sjedište Savjeta Mjesne zajednice i nekadašnju salu za vjenčanja (uglavnom bez sadržaja). Matična služba djeluje iz Bezdana. Broj trgovina je četiri, godinama radi jedan restoran. Poljoprivredno stanovništvo je i dalje u najvećem broju, a osim njih relativno je veliki broj zaposlenih u službama u gradskom sjedištu, industriji, uslugama i drugim granama. Kao i u drugim mjestima u kojima značajan udio stanovnika ima putovnice država Europske unije, i Berešci u različitim aranžmanima rade u inozemstvu, a znatan broj njih se, u valu koji traje, i odselio ondje.

Nedostaje kvalitetniji rad sa školskom djecom

Ipak, ni u Beregu ne nedostaje mladih obitelji, s više djece, koje su odlučile ostati tu. Broj učenika u Osnovnoj školi *Moša Pijade* je u protekloj školskoj godini bio 42, i on postojano opada pa postoji svake školske godine strah kako će škola zbog malog broja djece biti pripojena kolutskoj, a djeca morati putovati. Predškolska skupina u vrtiću brojala je tijekom ove školske godine 11 djece u poludnevnom boravku (priprema skupina), no djeca mlađa od pet godina i dalje ne mogu biti smještena u vrtić. Roditelji, napose oni koji svakodnevno putuju u Sombor, smještaju ih

u somborske vrtiće ili ostavljaju na čuvanje rodbini. Osim nezadovoljstva koje kod pojedinih roditelja ovo izaziva, u svojim službenim dokumentima predškolska ustanova se izjašnjava da su im neophodna sredstva za opremanje igrališta. U razgovoru s mladim roditeljima zapaža se da je kvalitetniji rad s djecom ono što im najviše, čak kronično nedostaje.

Sportske aktivnosti, treninzi aktivnih sportova, likovni odgoj ili sati sviranja tambure – našoj djeci to vrlo nedostaje, kažu **Josip i Tanja Katačić**, roditelji dvije djevojčice. Dobrovoljno vatrogasno društvo, koje je staro 112 godina, organizira natjecanja, ali to traje par dana godišnje, kažu. Ovaj bračni par smatra da bi ozračje u selu bilo daleko bolje da u njemu živi više ljudi i djece.

»Vjerujem da bi onda i svega ostalog bilo«, kaže Katačić.

Ivan Štimac, također roditelj, kritičan je glede kvalitete učitelja i nastavnika u školi i smatra kako je ona nedostatak.

U studenom 2019. godine pušten je u pogon Tvornice vode – pročištača vode za piće, kojim je riješen višedecenijski problem s vodom koju su Berešci imali. Izvori tog onečišćenja, koje se povremeno javi, su često fekalni, budući da Bereg, kao i većina sela, nema kanalizaciju i koristi septičke jame. Od dvadesetak bereških, nepokrivene asfaltom ostaju ulice Gundulićeva i Petra Preradovića.

Neispričana turistička i prometna priča

Turistička priča Berega ostaje nerealizirana, unatoč tome što je ovo selo na obodu rezervata Gornje Podunavlje i u UNESCO-vu zaštićenom području. Ne postoji

prometna povezanost između Berega i rezervata na način koji bi omogućio konkretan razvoj turizma. Prašnjavih putova, naravno, ima. Kada je očuvanje prirode u pitanju, Berešcima je i dalje onemogućeno saznati kako će teći izgradnja brze prometnice koja će spojiti granične prijelaze kod Berega i Nakova.

»Ono što smo vidjeli, a to je bila masovna sječa 70 ha Bereške šume (kroz koju prolazi ruta puta), bez ikakve mogućnosti da i jednu parcelu za ogrjevno drvo dobije netko iz Berega. Nakon te sječe drvo se prodavalo po dvostruko većoj cijeni u Beregu«, kaže Štimac.

Sama cesta prelaziti će preko više stotina parcela Berežaca, koji smatraju da su im isplaćene sume za eksproprijaciju smiješno male, a da im od informacija kako će obrađivati njive, kada im koridore kretanja presiječe gradilište, nije pruženo ništa. Razvojna prilika, najavljena ovim putem za sada je samo priča. Postojeći putnički prijelaz prema Mađarskoj, »vrata EU«, ispostavilo se, Beregu nije donio posebne dobrobiti. Velika ulaganja, a Europska unija će u opremanje proširenog prekategorigiranog i za teretni promet opremljenog graničnog prijelaza Hercegszántó-Bereg uložiti 2,86 milijuna eura, uz do sada uloženo iz IPA fondova, ne prate, Berešci se čude, nikakve aktivnosti na izgradnju infrastrukture s mađarske strane granice.

Teško do državne zemlja

Josip Tucakov ističe kako je ključno pitanje za Berešce ono državne razine: izdavanje državne zemlje za obradu u zakup poljoprivrednicima.

»I dalje na dražbe dolaze, licitiraju i zakupljuju zemljište oni koji u selu ne žive. Bereg živi od obrade zemljišta i mi poreze i račune plaćamo od toga, a iz godine u

godinu smo u potpunoj životnoj neizvjesnosti«, navodi Tucakov.

On, uz to, afirmativno govori o svim aktivnostima na komunalnom uređenju sela, koje provode somborska javna poduzeća i uposlenici Mjesne zajednice, uz aktivnosti nekih udruga. Takvih je zbilja puno i te su aktivnosti, uz ciljane investicije lokalne administracije (posljednja je uređenje staze od središta sela do mjesnog groblja i potpuno opremanje velike sale Doma kulture), vidljivo pridonijele atraktivnosti javnih površina i dopadljivom izgledu javnih objekata (crkva sv. Mihovila, zgrada Mjesne zajednice...). Bereške manifestacije, a mnoge organizira HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević*, mogle bi dobiti na kvaliteti upravo boljom promidžbom samoga sela, u čemu za sada ne postoje nikakva rješenja.

Naši sugovornici koji navode i nerealizirane potencijale praznoga industrijskog pogona bezdanske tiskare, koji propada na prostoru željezničkog kolodvora, stalne probleme s otvaranjem i saniranjem divljeg deponija kabaštog otpada u Gakovačkoj ulici (i nesaniranjem ogromne višedesetljetne u nesporednoj blizini), materijalne štete koje bereški vlasnici vikendica i čamaca na Bajskom kanalu trpe od migranata. Sugovornik za ova pitanja u Savjetu Mjesne zajednice obećao je na njih odgovoriti našem listu u predstojećem razdoblju.

Stalne promjene strukture stanovništva rezultiraju potrebama za inovativnim socijalnim uslugama za stare i nemoćne, od kojih jedan broj više nema nikoga u selu. Te potrebe nisu prepoznate. Neki objekti su već napušteni: dom umirovljenika i seoska knjižnica sada zvrje prazni. Završit ćemo zaključkom **Milorada Stojnića**, predsjednika bereške hrvatske udruge: »Uvjeti za život u Beregu su jako dobri, no Beregu nedostaju ljudi«.

M. T.

Povratak korijenima

Iskustvo koje će se pamtiti

Međunarodni projekt *Erasmus+* koji nosi naziv *Povratak korijenima* privodi se kraju. Posljednje putovanje u nizu bilo je od 22. do 26. svibnja, kada su djeca iz Vojvodine, Hrvatske i Italije posjetili svoje prijatelje, partnere u projektu u Austriji. U ovaj projekt već treću godinu uključeni su učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku iz OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice, koji su danas sedmi razred, a kada je projekt počeo bili su učenici četvrtog razreda.

Nakon projektom planiranih putovanja u Hrvatsku (Bakar), Srbiju (Subotica), Italiju (Palata) putovanja su završili u Austriji (Veliki Petersdorf).

Bili su gosti muzičke škole *Musikmittelschule Großpetersdorf* u kojoj učenici pohađaju sate hrvatskog jezika.

Na posljednje putovanje išla je već uhodana ekipa koju čine: **Iva Bačlija, Borna Dulić, Lucija Vuković, Andrija**

išla i bila domaćin ista ekipa, a iz drugih država su se uglavnom mijenjali, mada ne svi nego samo dio njih. Sa svima smo se sprijateljili, a s nekim nam je teško pao rastanak, te je bilo i smijeha i suza i svega. Sada u Austriji smo dobili od domaćina platnenu torbu za tjelesno i onda su nam se na njih svi potpisali, te imamo i takvu lijepu uspomenu», priča Lucija, dok se Borna nadovezuje: »Kako smo obilazili razna mjesta i gradove gdje su naseljeni Hrvati susreli smo se s moliškim Hrvatima u Italiji, u Austriji s gradišćanskim Hrvatima, kod nas su oni imali prilike vidjeti nas – bunjevačke Hrvate, a u Hrvatskoj smo bili s 'originalnim' Hrvatima«, pojašnjava Borna i nastavlja: »Tijekom ovih putovanja stekli smo nova iskustva, posjetili nova mjesta, gradove, države i puno toga vidjeli i obišli. Uglavom nam je bilo dobro«.

Iva Bačlija pojašnjava i što su to vidjeli:

»Kada smo bili u Hrvatskoj, posjetili smo otok Krk, Njivice, vidjeli smo Bašćansku ploču... Mi smo njih vodili u Novi Sad na Petrovaradinsku tvrđavu i u katakombe, a u Italiji smo obišli Termoli – grad na Jadranskom moru, a u Austriji smo posjetili Beč i išli metroom do Schönbrunna, gdje je živjela **Marija Terezija**, no nažalost nismo mogli ući unutra, ali smo bili u dvorištu«.

»U Austriji mi je bilo bolje nego u Italiji, ali ipak ću reći da nije bilo savršeno. Austrija mi se kao država sviđa, jer je puno uređenija nego što je naša. Moja zamjerka za posjet u Austriji jeste jer smo stalno imali iste radionice – odnosno pripremu za mjuzikl. Najviše mi se svidio hotel, Beč i druženje«, priča Pavao.

Kada je već spomenut mjuzikl, kako su sudionici ispričali, za vrijeme boravka u Austriji svi skupa su pripremali mjuzikl koji su na zajedničkoj priredbi i skupa izveli.

»Mjuzikl je obuhvatio glumu, pjevanje i igru.

Imao sam ulogu drugog miša. Tema mjuzikla je bila ljubav, odnosno miš se zaljubio u mačku i onda mu mi svi pokušavamo objasniti da će ga mačka kad-tad pojesti. Bilo je interesantno i zanimljivo iskustvo, samo su nam iste radionice brzo dosadile«, iskren je Borna.

Što je ono po čemu se oni međusobno razlikuju pojašnila je Magdalena:

»Razlikujemo se po naglasku, jeziku... Imali smo prilike vidjeti što i kako oni uče, što rade na nastavi, čak smo i dobili njihove udžbenike. Oni, (osim učenika iz Hrvatske) svi slabo govore hrvatski jezik, te smo se uglavnom sporazumijevali na engleskom jeziku, njemačkom... Jako malo znaju hrvatski, a i to što znaju je na njihovom dijalektu i onda ih mi gotovo ne možemo razumjeti, isti-

Ivanković, Luka Kujundžić, Pavao Piuković, Tijana Stantić i Magdalena Suknović, te s njima učiteljica **Sanja Dulić**, razrednica **Jelena Vidaković Mukić** i nastavnica **Dalija Čović-Benko**.

Razlike su nas spojile

Kada su gotova sva putovanja učenici koji su imali prilike putovati, družiti se i upoznati druga mjesta kao i vršnjake, ispričali su nam i svoje dojmove i prezentirali što su sve vidjeli.

»Prvo smo putovali u Hrvatsku, pa su svi bili kod nas i onda smo išli u Italiju i sada Austriju. Kod nas je uvijek

na, ni oni nas. Imali smo prilike upoznati se i s njihovim običajima koji čak imaju sličnosti s našima. Ono što me najviše dojmilo jesu njihove škole koje su uređene, koje nisu ispisane kao naše, i što oni svi čuvaju školu i školsku imovinu», priča Magdalena.

U izradi kuharica i rječnik

Osim ovih sjajnih putovanja sudionici ovog projekta skupa izrađuju i *Razlikovni rječnik*, te *Kuharicu tradicijskih jela*.

»Pravili smo svi skupa razlikovni rječnik, zapravo svatko od nas drugačije kaže određenu riječ ili ako imamo slične riječi one imaju različito značenje. Teško nam je bilo razumjeti jedni druge«, pojašnjava Tijana, a razlikovni rječnik će biti na sva četiri govorna područja, te na engleskom jeziku.

Kuharica će biti tiskana i određeni recept će biti na svim dijalektima i na engleskom jeziku, a kada su u pitanju recepti, sugovornici su nabrojali da su za ovaj projekt kuhali i pridodali recepte od tradicijskih jela našeg podneblja. Tako će se u kuharu naći: tarana, *krumpirača*, *uzlivanca*, *listići*, *baratfile*, *ćoravi paprikaš*...

Kada smo kod jela, Andrija kaže kako se i hrana razlikuje na svakom od spomenutih područja. »Iskreno, kakva je hrana bila u Hrvatskoj se više niti ne sjećam, ali pretpostavljam kao i naša ili bar vrlo slična. U Italiji je svaki dan bilo predjelo, glavno jelo i desert, a predjelo je uvijek neka *pasta* (neka vrsta tijesta), za glavno jelo je bilo meso, a desert im je bio najbolji. Iznenadilo me je da je u Austriji kuhinja slična našoj, pa mogu reći da je sve bilo dobro.«

»Mislim da je sveukupno bilo super. Upoznali smo nove prijatelje i s nekim smo u kontaktu. Sve novo nam je bilo u Italiji i Austriji, a Hrvatska nam je

već poznata i bliska. Najdulji put smo prešli da stignemo do Italije, ali uglavnom smo se uvijek zabavljali u autobusu, pa je i to brzo prošlo«, pojašnjava Luka.

Tako su nam svoju priču o putovanjima i iskustvu, koje rijetko koji sedmci imaju, ispričali već stari znanci, a uz to obećali su da će nas pozvati i na promociju kuharice i *Razlikovnog rječnika*.

Razrednica Jelena Vidaković Mukić je imala samo dodati kako je već i za rječnik i kuharicu sve spremno i da odraslima ostaje sve to završiti, kao i »brdo« papirologije kako bi projekt i opravdali, no, za djecu je najvažniji dio gotov.

Projekt *Erasmus+* financira Europska unija, a osnovni cilj ovog projekta je povezivanje hrvatskih nacionalnih manjina koje žive izvan teritorija Hrvatske radi očuvanja kulture i hrvatskih dijalekata koji doprinose raznolikosti hrvatskog jezika.

Ž. V.

Festival tista u Topolju

Treći po redu *Festival tista* u Topolju okupio je 3. lipnja majstore *tista* iz Draža, Gajića, Duboševice, Topolja, Batine, Mohača, Monoštora, Berega i Subotice, koji su spremali *lokšice*, *trgance*, *zavezance*, *čikove*, *valjuške*, *taške*, taranu... A tražio se i doslovce tanjur više, što je iznenadilo i same organizatore. U trenu je rasprodano 400 glinenih tanjura koji su bili ulaznica za festival i degustaciju svih pripremljenih delicija.

No, nisu gladni ostali ni oni koji nisu uspjeli doći do zdjelica, jer organizatori su se snašli s nekoliko stotina kartonskih zdjelica, a kada je i njih ponestalo dobro su došle i plastične čaše, pa se nitko ne može žaliti da nije imao priliku probati barem jedno ili dva *jila*, koja su se spravljala na otvorenom ispred crkve sv. Petra i Pavla.

S baranjskim majstorima *tista* uspješno su se nosili i gosti s druge strane Dunava – majstori paprikaša iz Monoštora i Berega i tarane iz Subotice. Monoštorci su pripremali ono po čemu su i najpoznatiji; riblji paprikaš, u čak pet kotlića, s domaćim *rizancima*. Berešci su se odlučili za pileći i svinjski paprikaš, ali na veliko u kotlu, a domaće *tisto misilo* se pred radoznalim očima posjetitelja.

Sudionik ovog festivala bila je i NIU *Hrvatska riječ*, a kuhali smo taranu. Kako se pak nismo imali hrabrosti prihvatiti kuhanja za 30 osoba išli smo na sigurno, pa je ekipa pojačana **Ivanom Tumbasom**, koji je iskustvo kuhanja tarane na veliko stjecao na *Takmičenju risara*.

Jeste da je tarana bila gotova nešto kasnije, ali je kotao na kraju ostao prazan, kao i zdjele s bunardžijama, *uzlivancom* i *žerbo kolačima*. A da smo htjeli nešto i zaraditi mogli smo prodavati taranu, jer je zdjela domaće tarane svima zapala za oko.

Festival tista dio je programa manifestacije *Baranjski bečarac* koja je 2. i 3. lipnja održana u Topolju. Osim kuharskih ekipa na *Baranjskom bečarcu* sudjelovale su i pjevačke skupine KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora – *Kraljice Bodroga* i *Bodroški bečari*, HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega, HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, a na *Festivalu tista* svoj štand s proizvodima od slame imale su članice HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta.

H. R.

Dužijanica 2023.

U susret događanjima

17. lipnja – VII. Etno radionica pravljenja tarane – Etno salaš u Đurđinu, 9 sati
 17. lipnja – XVI. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanica malenih* – Bikovo, tijekom dana
 18. lipnja – XVI. Festival dječjeg stvaralaštva *Dužijanica malenih* – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica, 10 sati
 23. lipnja – *Priskakanja vatre* na sv. Ivana Cvitnjaka – dvorište ispred crkve u Đurđinu, 19 sati
 2. srpnja – *Dužijanica* u Bajmaku – crkva sv. Petra i Pavla apostola, 10 sati
 8. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6.30 sati

Najava za *Dužijancu* u Mostaru

Uz brojne manifestacije koje će ove godine biti održane u sklopu *Dužijance* 2023., jedna od najznačajnijih će svakako biti *Dužijanica u Mostaru* koja je ciljano ostavljena za posljednju u nizu *Dužijanci* izvan Subotice.

S ciljem poticanja hrvatskog kulturnog zajedništva, jedinstveni u nastupima, okupit će se ondje Bunjevci iz Bačke, iz Mađarske te iz senjskog i ličkog kraja u Hrvatskoj. *Dužijancu u Mostaru* organizira Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Mostarsko-duvanjskom biskupijom i Gradom Mostarom u periodu od 21. do 23. srpnja ove godine. Osim već spomenutog predstavljanja *Dužijance* kao stoljetne zahvale Bogu za kruh svagdanji, organizatori priređuju i niz drugih aktivnosti.

Za sve one koji žele turistički ići u Mostar u tom periodu i podržati održavanje ove manifestacije Hrvatsko nacionalno vijeće uz suradnju s turističkom agencijom organizira aranžman koji u potpunosti prati program *Dužijance*. Polazak je planiran za 21. srpnja u jutarnjim satima, a povratak 23. srpnja u popodnevni satima (iza ručka). U aranžman ulazi dva noćenja s doručkom, a cijena je 109 eura. Prijave se primaju do 20. lipnja na telefon 064/6590829 (Denis Lipozenčić).

GRAD SUBOTICA
Trg slobode 1

Na temelju Odluke Gradskog vijeća Grada Subotice broj: III-360-162/2023 od 27. 4. 2023. godine Povjerenstvo za provedbu postupka otuđenja nekretnina iz javnog vlasništva Grada Subotice, u postupku javnog nadmetanja, odnosno prikupljanja pismenih ponuda

oglašava
OTUĐENJE NEKRETNINA U JAVNOM
VLASNIŠTVU GRADA SUBOTICE U POSTUPKU
JAVNOG NADMETANJA

I. PREDMET OTUĐENJA

1. Dvosoban stan-prizemlje, broj posebnog dijela 2, broj ulaza 2, korisne površine 78 m², u objektu broj 1, na adresi u Subotici, Adolfa Singera broj 18, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 3909/4 K. O. Novi grad, ukupne površine 413 m², upisane u list nekretnina broj 12793 K. O. Novi grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 78/128 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 2.229.030,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 222.903,00 RSD

2. Obiteljska stambena zgrada, broj objekta 1 u površini od 80 m², na adresi u Subotici, Antona Aškercu broj 36, na katastarskoj čestici broj 2226/39 K. O. Novi grad, ukupne površine 462 m², upisane u list nekretnina broj 1383 K. O. Novi grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 3.120.650,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 312.065,00 RSD

3. Obiteljska stambena zgrada, broj objekta 1, u površini od 91 m², pomoćna zgrada, broj objekta 2, u površini od 24 m² i pomoćna zgrada, broj objekta broj 3, u površini od 26 m², na adresi u Subotici, Franje Kluza broj 156, na katastarskoj čestici broj 32534 K. O. Donji grad, ukupne površine 536 m², upisane u list nekretnina broj 6608 K. O. Donji grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 1.100.438,15 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 110.043,82 RSD

4. Dvosoban stan-prizemlje, broj posebnog dijela 1, broj ulaza 1, korisne površine 61 m², u objektu broj 1, na adresi u Subotici, Karađorđeva cesta broj 86, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 1347 K. O. Stari grad, ukupne površine 740 m², upisane u list nekretnina broj 20161 K. O. Stari grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 61/224 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnina: 1.138.000,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 113.800,00 RSD

5. Jednoipolsoban stan-prizemlje, broj posebnog dijela 1, broj ulaza 1, korisne površine 29 m², u objektu broj 5, površine 44 m², na adresi u Subotici, Segedinska cesta broj 50, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 6257/1 K. O. Novi grad, ukupne površine 4988 m², upisane u list nekretnina broj 12159 K. O. Novi grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 75/1093 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 1.079.300,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 107.930,00 RSD

6. Dvosoban stan-prizemlje, broj posebnog dijela 5, broj ulaza 1, korisne površine 57 m², u objektu broj 2, na adresi u Subotici, Tolstojeva broj 25, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 3663 K. O. Stari grad, ukupne površine 593 m², upisane u list nekretnina broj 20186 K. O. Stari grad u javnom vlasništvu Grada Subotice u 57/291 udjela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnina: 1.102.790,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 110.279,00 RSD

7. Jednosoban stan (stan-stan br. 5), prizemlje, broj posebnog dijela 1, broj ulaza 1, korisne površine 44 m², u objektu broj 3, na adresi u Subotici, Vareška broj 17, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 3461 K. O. Stari grad, ukupne površine 1327 m², upisane u list nekretnina broj 20181 K. O. Stari grad u javnom vlasništvu Grada Subotice razmjerno površini posebnog dijela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 1.572.100,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 157.210,00 RSD

8. Jednosoban stan (stan-stan br. 6), prizemlje, broj posebnog dijela 2, broj ulaza 1, korisne površine 40 m², u objektu broj 3, na adresi u Subotici, Vareška broj 17, u javnom vlasništvu Grada Subotice u 1/1 udjela, koji se nalazi na katastarskoj čestici broj 3461 K. O. Stari grad, ukupne površine 1327 m², upisane u list nekretnina broj 20181 K. O. Stari grad u javnom vlasništvu Grada Subotice razmjerno površini posebnog dijela,

– početna cijena (procijenjena tržišna vrijednost) nekretnine: 1.196.600,00 RSD

– iznos pologa (10% od ukupne cijene): 119.660,00 RSD.

II. Uvjeti prijave:

Postupak dražbe provodi Povjerenstvo za provedbu postupka otuđenja nekretnina iz javnog vlasništva Grada (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).

Na javnom nadmetanju mogu sudjelovati pravne i fizičke osobe koje se pismeno prijave do dana utvrđenog oglasom.

Prijava mora sadržavati sve podatke o nekretnini (redni broj nekretnine iz oglasa, opis nekretnine), a ukoliko je ista osoba zainteresirana za kupnju više nekretnina moraju se dostaviti posebne prijave s prilogima, i to za svaku nekretninu posebno u posebnoj omotnici.

Prijave se podnose u zatvorenoj omotnici s naznakom »Prijava na oglas za otuđenje nekretnina u javnom vlasništvu Grada Subotice – NE OTVARATI«, uz naznaku podnositelja prijave. Na poledini se upisuje naziv i adresa podnositelja prijave, i ime i prezime ovlaštene osobe za kontakt.

Prijave se dostavljaju Povjerenstvu za provedbu postupka otuđenja nekretnina iz javnog vlasništva Grada, putem Tajništva za imovinsko-pravne poslove, Službe za imovinsko-pravne poslove i građevinsko zemljište, na pisarnici Gradske uprave Grada Subotice, Subotica, Trg slobode 1, u uslužnom centru, na prizemlju Gradske kuće, šalter broj 16 i 17 ili poštom.

Oglas je otvoren od 9. lipnja 2023. godine, zaključno s 10. srpnja 2023. godine, što predstavlja rok za dostavu pismenih prijava.

Prijava podnesena putem pošte smatra se pravodobnom ukoliko se podnese u danom roku, a u pisarnicu Gradske uprave bude zaprimljena najkasnije do 14. 7. 2023. godine do 10 sati.

Sudionici u postupku javnog nadmetanja dužni su uplatiti polog u visini od 10% iznosa početne cijene po kojoj se nekretnina otuđuje iz javnog vlasništva (procijenjena tržišna vrijednost)

na račun Grada Subotice broj 840-1027804-55 s pozivom na broj 69-236, model 97. Uplata pologa od strane osobe koja nije podnositelj prijave neće biti prihvaćena, te će se prijava uz tako uplaćeni polog smatrati nepotpunom. Na javnom nadmetanju mogu sudjelovati samo osobe koje su uplatile polog.

Prijava pravne osobe sadrži: naziv, sjedište, broj telefona, sve podatke o nekretnini (redni broj nekretnine iz oglasa, opis nekretnine), prijava mora biti potpisana i ovjerena pečatom od strane ovlaštene osobe.

Uz prijavu pravne osobe prilaže se: izvornik izvotka ili ovjereni preslik iz registra gospodarskih subjekata s podacima za tu pravnu osobu, ne stariji od 30 dana, dokaz o uplati pologa i izjava o prihvaćanju svih posebnih uvjeta iz oglasa, a u slučaju da podnositelja prijave zastupa punomoćnik, punomoć za zastupanje mora biti ovjerena od strane javnog bilježnika.

Prijava fizičke osobe mora sadržavati: ime i prezime, adresu, broj osobne iskaznice, broj telefona, sve podatke o nekretnini (redni broj nekretnine iz oglasa, opis nekretnine), prijava mora biti potpisana, a ukoliko je ta osoba poduzetnik, uz prijavu se prilaže izvornik izvotka ili ovjereni preslik iz registra gospodarskih subjekata ili potvrda da je poduzetnik upisan u odgovarajući registar, sve ne starije od 30 dana.

Uz prijavu fizičke osobe prilaže se: preslik osobne iskaznice, dokaz o uplati pologa i izjava o prihvaćanju svih posebnih uvjeta iz oglasa, a u slučaju da podnositelja prijave zastupa punomoćnik, punomoć za zastupanje mora biti ovjerena od strane javnog bilježnika.

Pravo sudjelovanja na dražbi imaju samo osobe koje dostave pravodobnu i potpunu prijavu, odnosno osobe koje po zahtjevu Povjerenstva otklone nedostatke prijave najkasnije dva dana prije početka javnog nadmetanja.

NAPOMENE:

Navedene nekretnine otuđuju se u viđenom stanju.

Kupci navedenih nekretnina u obvezi su podmiriti možebitne režijske troškove, temeljem neizvršenih obveza prethodnih korisnika.

III. Postupak javnog nadmetanja

Javno nadmetanje otvara predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva i utvrđuje:

1. Broj pravodobnih i potpunih prijava
2. Broj nepravodobnih i nepotpunih prijava
3. Nazive odnosno imena sudionika koji su stekli pravo sudjelovanja
4. Nazočne sudionike javnog nadmetanja odnosno njihove zakonske zastupnike ili punomoćnike i imaju li urednu punomoć za zastupanje.

Dražba se provodi po postupku kako slijedi:

1. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva objavljuje početni iznos koji je predmet javnog nadmetanja i poziva sudionike da isti iznos prihvate
2. Ukoliko sudionik ne prihvati početni iznos gubi pravo na povrat uplaćenog pologa
3. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva poziva sudionike da daju svoje ponude iznosa cijene, uvećane za najmanje 1% od početnog iznosa, odnosno od posljednje dane ponude
4. Sudionici se javljaju za davanje ponude podizanjem ruke
5. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva pokretom ruke dozvoljava sudioniku koji se najranije javio, da da svoju ponudu
6. Sudionik javnog nadmetanja dužan je reći u ime kojeg ponuđača koji iznos nudi

7. Predsjednik ili ovlašteni član Povjerenstva tri puta pita daje li netko više od najvećeg prethodno ponuđenog iznosa i nakon trećeg poziva konstatira koji je najveći ponuđeni iznos i ime ponuđača

8. Sudionik koji ponudi najviši iznos kupoprodajne cijene potpisuje izjavu o visini ponuđene cijene koju je dužan uplatiti u roku utvrđenom oglasom.

Smatra se da je javno nadmetanje održano i kada istom pristupi samo jedan sudionik, koji se registrira i proglašava kupcem ako početnu cijenu po kojoj se nekretnina otuđuje iz javnog vlasništva prihvati kao kupoprodajnu cijenu (procijenjena tržišna vrijednost), s time da ukoliko ne prihvati kupoprodajnu cijenu, gubi pravo na povrat pologa.

Svaki sudionik dražbe ima pravo tijekom rada Povjerenstva davati primjedbe na rad Povjerenstva i na tijek postupka, što se unosi u zapisnik.

Kriterij za izbor najpovoljnijeg ponuđača je visina ponuđene kupoprodajne cijene.

Nakon završetka postupka javnog nadmetanja, Povjerenstvo utvrđuje prijedlog da se nekretnina u javnom vlasništvu otuđi ponuđaču koji je ponudio najvišu kupoprodajnu cijenu, a sudionici postupka javnog nadmetanja koji nisu izabrani za najpovoljnijeg ponuđača imaju pravo na povrat uplaćenog pologa u roku od 10 (deset) radnih dana od održavanja javnog nadmetanja, osim ako podnositelj pravodobne i potpune prijave ne pristupi javnom nadmetanju ili ukoliko sudionik koji ponudi najviši iznos kupoprodajne cijene, odustane od ponude.

Najpovoljnijem ponuđaču čija se ponuda prihvati, uplaćeni iznos pologa uračunava se u kupoprodajnu cijenu.

Stjecatelj nekretnine u postupku javnog nadmetanja dužan je isplatiti kupoprodajnu cijenu jednokratno u roku od 15 (petnaest) dana od dana sklapanja ugovora o otuđenju nekretnine.

Zapisnik o provedenom postupku s pratećom dokumentacijom i utvrđenim prijedlogom da se nekretnina u javnom vlasništvu otuđi ponuđaču koji je ponudio najvišu kupoprodajnu cijenu, Povjerenstvo dostavlja Gradskom vijeću radi donošenja odluke o otuđenju nekretnine iz javnog vlasništva, a na temelju koje se potom sklapa ugovor o otuđenju nekretnine iz javnog vlasništva Grada.

U slučaju da stjecatelj nekretnine u roku od 30 dana od dana donošenja odluke o otuđenju nekretnine ne sklopi ugovor i ne uplati kupoprodajnu cijenu u predviđenom roku, odluka se stavlja izvan snage i stjecatelj gubi pravo na povrat pologa.

Postupak javnog nadmetanja u svemu ostalom provest će se sukladno odredbama Odluke o pribavljanju, raspolaganju i upravljanju stvarima u javnom vlasništvu Grada Subotice (*Sl. list Grada Subotice*, broj 17/2018 i 27/2018-isp.).

Dražba će se održati dana 21. srpnja 2023. godine, s početkom u 12 sati, u Plavoj dvorani Gradske kuće, Subotica, Trg slobode br. 1.

Kompletan tekst Oglasa bit će objavljen u *Službenom listu Grada Subotice*, na oglasnoj ploči Gradske uprave Subotica, Trg Slobode br. 1, u razdoblju od 9. lipnja 2023. godine do 10. srpnja 2023. godine, na internetskoj stranici Grada www.subotica.rs, u rubrici »Natječaji i oglasi«, u tjednim lokalnim listovima: *Subotičke novine*, *Magyar Szó*, *Hrvatska riječ*, i u dnevnom listu *Kurir*, koji se distribuira na cijelom području Republike Srbije.

Sve informacije u svezi oglasa mogu se dobiti u Službi za imovinsko-pravne poslove i građevinsko zemljište, II. kat, ured broj 210 ili na tel: 024/626-767 svakog radnog dana od 8 do 12 sati.

Zainteresirani ponuditelji mogu razgledati navedene nekretnine svakog radnog dana, počevši od 9. lipnja 2023. godine (petak) do 10. srpnja 2023. godine (ponedjeljak) u razdoblju od 10 do 14 sati, a po prethodnoj najavi, do dana održavanja dražbe.

**Predsjednica Povjerenstva
Zagorka Panić, dipl. inž. građ. v.r.**

Nastavak suradnje HDLU Vinkovci i Croarta

VINKOVCI – Na poziv likovne udruge HDLU Vinkovci, članovi HLU *Croart* iz Subotice sudjelovali su na dvodnevnoj likovnoj koloniji u Vinkovcima. Bio je to sedmi susret slikara dviju udruga čija se suradnja u vidu bijenalnih susreta odvija od 2014. godine. Sedmi susret odvijao se u ambijentu hotela *Plus Kunjevci*. Sudionike kolonije primio je zamjenik gradonačelnika Vinkovaca **Josip Romić** kojemu je uručena *Croartova* monografija.

Berežani u Tolisi

TOLISA – HKPD *Silivije Strahimir Kranjčević* iz Berega sudjelovalo je na međunarodnoj smotri folklora u sklopu

proslave 17. *Dana Tolise*, mjesta u BiH. Berežani su se predstavili običajem prela na Marindan. Na smotri je sudjelovalo ukupno 13 KUD-ova iz BiH, Hrvatske i Srbije.

Hajo na festivalu u Županji

ŽUPANJA – Ansambl *Hajo* iz Subotice nastupio je na 18. glazbenom festivalu *Šokačke pisme* u Županji u Hrvatskoj. *Hajo* je nastupio s pjesmom *Sokak mali* čiji je autor **Tomislav Vukov**.

Matoševi dani u Beogradu i Plavni

BEOGRAD – Program ovogodišnjih, 7. *Matoševih dana*, koji je u znaku velikog jubileja – 150. obljetnice rođenja tog velikog hrvatskog književnika, održava se u više mjesta i gradova u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj.

Kada je u pitanju Srbija, dio programa bit će održan u subotu, 10. lipnja, u Beogradu u Fondaciji *Antun Gustav Matoš*, s početkom u 12 sati. U bogatom programu sudjeluju književnici, glazbenici, učenici, recitatori iz Srbije i Hrvatske. Ovom prigodom bit će predstavljene dvije knjige u nakladi organizatora: novo izdanje Matoševe prve knjige *Iverje* (Osijek – Subotica – Mostar, 2023.) i knjiga izabranih Matoševih pjesama *Domovini iz tuđine* (Subotica, 2023.) koju je priredila **Nevena Baštovanović**. Predavanje »Antun Gustav Matoš i Beograd« održat će **Dragana Babić**, a najavljeni su i multimedijalni performansi *Voyage s Matošem* Književno-teatarskog kružoka HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, program *Matoš se vraća kući u izvedbi* učenika Osnovne škole *Antuna Gustava Matoša iz Tovarnika* te glazbeni nastupi mladih tamburaša Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina i članova obitelji **Sokač**.

Sutradan, u nedjelju 11. lipnja, bit će priređen program u Plavni. U mjesnoj crkvi svetog Jakova, s početkom u 9.30 sati, bit će služena misa za **Antuna Gustava Matoša** i njegovu obitelj uz prigodni program posvećen tom velikanu. Naime, Plavna je mjesto u koje je Matoš rado svraćao jer je u njemu rođen njegov otac **August**, a djed **Grgur** bio je crkveni kantor i učitelj.

Uz spomenute, programi su održani i 7. lipnja u Tovarniku, a završnica je u utorak, 13. lipnja, u Zagrebu. U organizaciji manifestacije sudjeluju i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, HKUPD *Matoš* iz Plavne i Fondacija *Antun Gustav Matoš* iz Beograda.

Glazbeni program u Noći secesije

SUBOTICA – Povodom Svjetskog dana secesije, u organizaciji Fondacije *Subotička Sinagoga*, u subotu, 10. lipnja, u parku ispred Sinagoge bit će održane manifestacije *Noć secesije* i *Noć orgulja*. Početak programa je u 18 sati. U prvoj polovini večeri uz pratnju **Anđele Stanković** na harfi nastupit će sopranistica **Aleksandra Ušumović** i mezzosopranistica **Vera Zečević**, a pratit će ih i *Pneuma Quartet*. Poslije njihovog nastupa slijedi koncert na orguljama **Zsolta Mátéa Mészárosa**. Na završetku večeri bit će priređen i koncert *Jazz in the Park*, koji je bio odgođen zbog otkazane *Noći muzeja*.

Avaške godine u osječkom HNK-u

OSIJEK – Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* nastupit će s poetskom dramom *Avaške godine* u iduću petak, 16. lipnja, u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku, s početkom u 20 sati. Komad je rađen po tekstu **Milovana Mikovića**, a redateljica je **Nevena Baštovanović**. Ovo je treće gostovanje predstave, a posebice značajno jer je prvo u profesionalnoj kazališnoj ustanovi u Hrvatskoj.

Oproštaj od Đene Dulića, hodočašće na Judu

10. lipnja 1894. – *Subotičke novine* pišu da je 8. lipnja preminuo **Đeno Dulić**, subotički posjednik, prvi predsjednik *Pučke kasine* i istaknuti pripadnik pokreta za preporod subotičkih Hrvata. Od pokojnika su se među inim oprostili i članovi *Pučke kasine*, koji su došli u velikom broju.

11. lipnja 1937. – *Subotičke novine* pišu da somborsko gradsko poglavarstvo nije pozvalo HKD *Miroљub* na svečano otvorenje novog preuređenog gradskog kazališta, koje je održano 10. lipnja. »Kao da Hrvati nisu građani grada Sombora«, zapaža člankopisac.

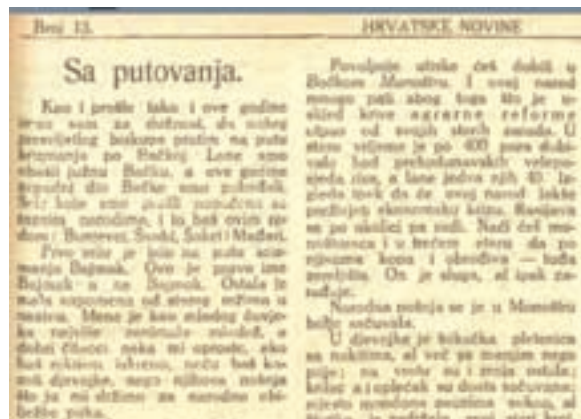
12. lipnja 1897. – *Subotičke novine* pišu da je Bunjevaca i Mađara bilo na hodočašću na Judu »toliko mnogo kao ritko kad«. Bilo je preko 1.500 pješaka. Preko Dunava je prešlo 284 kola. U povratku pobožni putnici su 8. lipnja svratili na Jakobčičev (tzv. Vargin) salaš.

13. lipnja 1924. – *Vreme* piše da je Bunjevačko-šokačka stranka na svojoj posljednjoj sjednici riješila da ponovno povede pregovore s Hrvatskom republikanskom seljačkom strankom. Bunjevački zastupnici **Blaško Rajić** i **Miško Prčić** pregovarali su s **Jurjem Krnjevićem**, glavnikom tajnikom HRSS-a, ali do kooperacije nije došlo.

14. lipnja 1940. – *Subotičke novine* pišu o pripremama za 1.300. godišnjicu otkako su Hrvati stupili u vezu sa Svetom Stolicom u Rimu. Za ovaj jubilej, koji će se proslaviti u

većinske hrvatske župe neka drže trodnevne s propovijedima o značenju papinstva. Hrvatska katolička omladina priredit će akademije (predavanja) o spasonosnoj brigi pape za narode, za hrvatski narod napose. Odbor će zamoliti upravu *Subotičkih novina* da donese članke o jubileju. Odbor podsjeća da će 1941. biti u isto vrijeme i 700. godišnjica prvog dolaska Hrvata u Bačku (1241.) i 100. godišnjica osnivanja župa sv. Roka i sv. Đurđa u Subotici.

15. lipnja 1929. – *Hrvatske novine* donose članak otpravnika dotičnog lista **Stipana Tikvickog**, koji je pratio biskupa **Ljudevita Budanovića** na putu krizmanja po Bačkoj. Putopisac donosi etnografska zapažanja o Baj-

cijeloj Hrvatskoj, i Subotička biskupija poduzela je konkretne korake. Određen je naime posebni odbor za proslavu na čelu s **Matijom Evetovićem**, te svećenicima **Pavlom Bešlićem** i **Antom Kopunovićem**. Odbor je održao sjednicu na kojoj je donio nekoliko zaključaka. Pozvat će sve

maku, Sonti, Kupusini i Monoštoru. U Bajmaku su Njemice preuzele bunjevačku nošnju, »koja se na žalost polako u kroju pretvara u internacionalnu modu«. U Sonti pak »u posljednje vrijeme gotovo sasvim nestaje narodna nošnja«. Dodaje: »Istina još se vidi kožurac sa bijelim piknjama kod starica, ima još gdjevoja mlada ubrađena, al krilca su sve rijeđa; ni na jednoj djevojki nismo vidjeli šokačke pletenice, ni na mlađoj ženskoj štoriku, mjesto štorike je došao leveš sa dugačkim špencerom i prekovezicom na struku. Mjesto narodnih vezova svugdje se vide šarene dućanske robe«.

U Kupusini mještani govore »mađarski sa slavenskim naglaskom. Nošnja je čisto slavenska, a stari ponovno uče slovački«. U Monoštoru se narodna nošnja bolje sačuvala. »U djevojke je šokačka pletenica sa nakitima, al već sa manjim nego prije; na vratu su i zrnja ostala; krilac a i oplećak su dosta sačuvani; mjesto mondana zauzima sukno, al štorika je zadržala svoj stari kroj«, zapaža člankopisac.

16. lipnja 1939. – *Subotičke novine* pišu da su somborska katolička društva 13. lipnja (na Antunovo) odustala od javnih priredaba u znak poštovanja i privrženosti **Antunu Skenderoviću**, somborskom župniku, rodom iz Tavankuta.

Bunjevci bez granica – Kaćmar (Mađarska)

Isti narod na *dvi* strane

»Nalazimo se u moru mađarske kulture i jezika, a pripadamo vojvođanskom korpusu i stoga je bitno ovo jačanje zajedništva«, rekao je predsjednik Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije Joso Šibalin

Kulturna manifestacija *Bunjevci bez granica* održana je 3. lipnja u Mađarskoj u mjestu Kaćmar, te su tako Hrvati – Bunjevci iz Mađarske treći puta bili domaćini ovoga susreta čije sudionike ipak dijeli državna granica.

Isti narod, isti običaji, jezik, ista nošnja, no različite države. Takozvani Bajski trokut (Subotica – Sombor – Baja) razdvojen je državnom granicom. Vrijeme je učinilo svoje, te se danas tek s rijetkima može sporazumjeti na hrvatskom jeziku. Festival *Bunjevci bez granica*, koji okuplja udruge bunjevačkih Hrvata iz Srbije i Mađarske, pokrenut je 2016., te nastoji povezati ono što je granicom razdijeljeno.

Slabo divanimo

Ovogodišnja manifestacija održana je šesti puta, prošle godine je okupljanje bilo u Tavankutu, a kako je najavljeno na sastanku koji je prethodio kulturnom programu, sljedeće okupljanje bit će u Somboru, gdje će domaćin biti HKUD *Vladimir Nazor*.

»Razdvaja nas jedna granica, ali ako gledamo dublje to je isti narod, isti korpus, ista kultura, nošnja, povezanost je velika, što nam je i cilj istaknuti ovom manifestacijom. U Mađarskoj ima i 13 lokalnih samouprava – koje su konstituirane prije pet godina. Od 2004., po zakonu imamo državnu i regionalnu samoupravu koja obuhvaća naše zajednice. Prije nekoliko godina smo napravili udruženje hrvatskih samouprava koje su autonomne, ali smo željeli bolje se povezati i usuglasiti naše programe, te na neki način povezati ljude na svim razinama, od vrtića pa sve do umirovljenika. Nalazimo se u moru mađarske kulture i jezika, a pripadamo vojvođanskom korpusu i stoga je bitno ovo jačanje zajedništva«, rekao je predsjednik Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije **Joso Šibalin**.

Istog mišljenja je i predsjednik Hrvatske državne samouprave **Ivan Guban**, koji je u uvodnom pozdravu istaknuo važnost zajedništva, okupljanja, druženja i jačanja prekogranične suradnje osobito s Hrvatima iz Vojvodine koju, kako je rekao »smatramo našom maticom«.

Domaćini iz Kaćmara s organizacijom ovog susreta započeli su još krajem prošle godine i uputili pozive kulturno-umjetničkim društvima, a po riječima predsjednice Hrvatske lokalne samouprave iz Kaćmara **Teze Vujkov-Balažić** svi pozvani su se i odazvali.

»Radujem se da su svi koje smo pozvali prihvatili naš poziv i došli kod nas u Kaćmar. Tako imamo desetak gostujućih

društava. Mi smo se također odlučili sudjelovati i pokazati dio onoga što radimo. Osobito mi je drago što su nastupila i naša djeca koja u vrtiću i školi uče hrvatski jezik. Otprilike polovica djece koja su u školi idu na hrvatski jezik», s ponosom ističe sugovornica i pojašnjava: »Mi stariji smo ikavicu naučili kod kuće, a mladi ne divane ikavicu. Hrvatski jezik se uči u školi, imaju pet sati tjedno, ali se ne govori u svakodnevnom govoru i jednostavno se tako jezik zaboravi«.

Isto je naglasila i **Gabrijela Đukić** iz Čikerije, koja je oko sebe imala djevojčice obučene u bijeli šling koji im je s posebnom pažnjom namještala.

»Ima još dice u Čikeriji i dolaze na folklor, igramo bunjevačke igre, oblače bunjevačku nošnju, ali ne znaju *divanit*. KUD *Rokoko* postoji oko 40 godina i trudimo se biti mjesto okupljanja, ali svi oni koji su znali *divanit* bunjevački više nisu među živima. I ja sama slabo *divanim*. Nemam s kime, pa zaboravim. Al' tako volim«, priča nam s tugom na licu sugovornica.

Suradnja koja može i bolje

Ovu manifestaciju i ovaj vid suradnje hrvatskih udruga među dvjema državama podržava i Hrvatsko nacionalna vijeće, u ime kojega je nazočio **Lazar Cvijin**, ujedno i predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Ovom prilikom Cvijin je istaknuo kako je prije tri godine HNV ovu manifestaciju uvrstilo u manifestacije od posebnog značaja, te tako i financijski pomaže realizaciju iste.

»Od izuzetnog je značaja ova suradnja nas Hrvata s ove i one strane granice. Postoje i drugi manji susreti na ovoj relaciji, ali usudit ću se reći da je sve to premalo. Prije tri godine je održana *Dužijanica u Baji*, više puta su ostvarene brojne prekogranične suradnje, ali mi se čini da se svi borimo u svom krugu, a da smo premalo skupa. Smatram da je ovo područje nedovoljno iskorišteno. Odgovornost je na nama i s jedne i druge strane granice«, naglasio je Cvijin.

Sudionici ove manifestacije, iako se možda nisu uspjeli sporazumjeti u govoru, mogli su skupa zaplesati, zapjevati, zasvirati... Tako su na ovogodišnjem susretu sudjelovala hrvatska kulturna društva iz Vojvodine i Mađarske: djeca iz vrtića (skupina na hrvatskom jeziku) iz Kačmara su otvorila program, a uz njih nastupila su i djeca iz škole *Hrvatska plesna skupina* i ženski pjevački zbor iz Kačmara. Uz domaćine, nastupili su još i Plesna skupina KUD-a *Rokoko* iz Čikerije, HKUD *Vladimir Nazor*, Sombor, Plesna skupina Hrvatske samouprave iz Čavolja, HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice, Plesna skupina *Zora Bački Aljmaš*, HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica, *Bunjevačka zlatna grana* iz Baje i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, koji su uz folklorashe imali i svoj štand s radovima od slame.

Kompletan program podržala je i lokalna samouprava, te je na početku programa nazočne pozdravio i podržao gradonačelnik Kačmara **Endre Pál**, a domaćini su se pobrinuli i za dobru zabavu nakon službenog programa, za koju je bila zadužena grupa *Zabavna industrija* iz Dušno-ka.

Ž. V.

Premijera u Puli

Narodni poslanik – koprodukcija subotičkog i pulskog kazališta

Prošloga je tjedna u Puli premijerno izvedena predstava *Narodni poslanik*, koprodukcija subotičkog Narodnog kazališta i Istarskog narodnog kazališta – Gradskog kazališta Pula. Čuveni satirični komad **Branislava Nušića** režirala je **Snežana Trišić**.

Po riječima redateljice Trišić, iako se u originalnoj Nušićevoj komediji radnja odvija u provinciji krajem 19. stoljeća, komad savršeno korespondira s vremenom u kojem živimo, »jer nismo daleko odmakli od problema koje je pisac obradio u svojim djelima«.

Ona je naglasila i kako je rad na predstavi bio veoma intenzivan i nadahnut, a tu je i sjajan glumački ansambl, pa je publika imala priliku vidjeti izuzetne glumačke bravure.

U predstavi igraju glumci subotičkog teatra: **Milan Vejnović**, **Minja Peković**, **Ljubiša Ristović**, **Srđan Sekulić**, **Vladimir Grbić**, **Igor Greksa**, mlade zagrebačke glumice **Vini Jurčić** i **Irena Tereza Prpić** te **Luka Mihovilović** iz pulskog INK-a, koji je nekadašnji član ansambla subotičkog teatra.

»Ovo nam je zaista bio odličan potez. Suradnja između kazališta u zemlji i regiji od izuzetnog je značaja za dobrobit kazališne umjetnosti u cjelini, jer različite kulturne i umjetničke tradicije omogućuju razmjenu iskustava i ideja, te obogaćuju kazališnu scenu. Poseban je doživljaj vidjeti kako naše glumce percipira publika u drugoj državi i ovo je bila prilika da pokažemo gdje smo i da podijelimo ono u čemu smo najbolji, kao i da vidimo kako to rade kolege«, kaže upravnik Narodnog kazališta Subotica **Miloš Nikolić**.

Predstava će u Subotici biti igrana na jesen. Nakon toga *Narodni poslanik* ostaje na repertoaru oba teatra.

D. B. P.

Sajam u Sloveniji

Tavankutske slammarke u Domžalama

Slammarke iz tavankutskih udruga – HKPD *Matija Gubec* Si Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame – redovito sudjeluju na Sajmu slamarstva (*Slamnikarski sejem*) u Domžalama, u Sloveniji. Tako je bilo i ove godine, a ovo im je osmo gostovanje. **Mirjana Kopilović** i **Ana Šujić** predstavile su tavankutsko slammarstvo suvenirima i minijaturama od slame, a njihov štand posjetila je između ostalih i predsjednica Slovenije **Nataša Pirc Musar**.

Manifestacijom se promovira slamarska djelatnost općenito, tradicija slamarstva u Domžalama, mjesni Slamnikarski muzej, ali i sama općina Domžale. Osim izlagača iz Domžale, koji izrađuju poznate slamnate šešire, na sajmu su sudjelovali i gosti iz Nizozemske, Hrvatske i Srbije. Tavankučani već osmi put zaredom sudjeluju na ovom sajmu.

I. D.

Zvonimir Pažin, *Hrvatska duša Srijema*, Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb

»Zavičaj, uspomena i vječna tuga«

U nakladi Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, čije je sjedište u Zagrebu, nedavno je objavljena knjiga *Hrvatska duša Srijema* autora **Zvonimira Pažina**. Autor je i sam prognanik iz Srijema, točnije iz Slankamena koji je morao napustiti u političkim i društvenim previranjima 1991. godine, a od tada živi u glavnom gradu Hrvatske.

Godine 2015. Pažinu je objavljen prvijenac *Slankamen – tak'og sela nigdi nema*, knjiga u kojoj se bavi svojim zavičajem. *Hrvatska duša Srijema*, kako i sam navodi, može se promatrati kao nastavak njegova istraživanja i pisanja o Hrvatima u Srijemu.

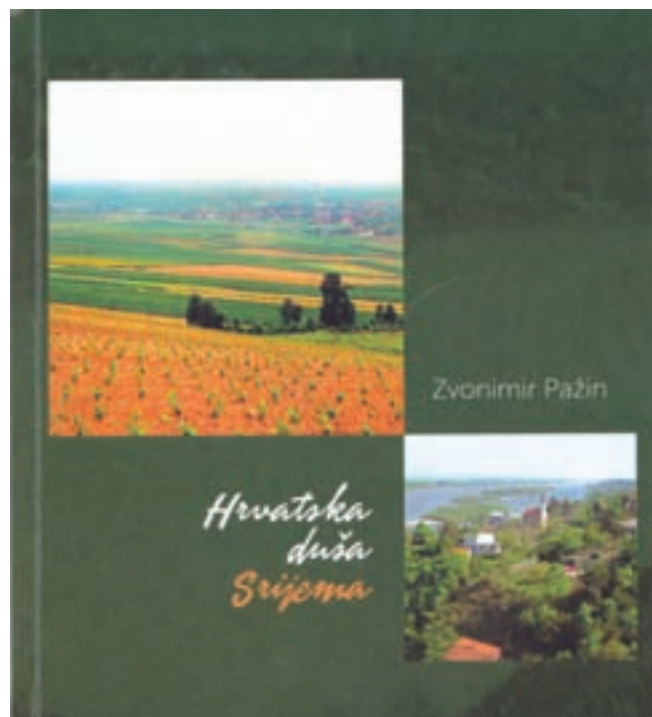
Od stoljeća sedmog

U *Hrvatskoj duši Srijema*, koja ima 328 stranica, Pažin piše o povijesti srijemskih Hrvata, njihovom vjerskom, kulturnom i društvenom životu (poglavlja *Srijem – zavičaj, uspomena i vječna tuga*, *Srijemska biskupija – čuvar vjere, tradicije i ponosa*, *Hrvati u Srijemu – od stoljeća sedmog*, *Šokci – ime, podrijetlo i još ponešto*). Također, osvrće se i na tragična zbivanja iz 90-ih prošloga stoljeća te piše i o sadašnjosti hrvatske zajednice u Srijemu. Baveći se navedenim temama, autor piše o svakom mjestu zasebno, od onih većih i poznatijih do onih manjih (Zemun, Petrovaradin, Srijemska Mitrovica, Šid, Kukujevi, Morović, Novi Slankamen, Golubinci, Hrtkovci, Sot, Ruma, Novi Banovci, Gibarac, Čerević, Beočin, Indija, Beška, Srijemski Karlovci...). Knjiga je ilustrirana i solidnim brojem fotografija.

Značajan dio knjige bavi se stradanjima srijemskih Hrvata: u prvom redu tijekom Drugog svjetskog rata i poraća, ali i tijekom 90-ih godina. Kako navodi autor, pitanje stradanja srijemskih Hrvata tijekom Drugog svjetskog rata i poraća »vrlo je kompleksno i složeno, utoliko više što je problematika nedovoljno i nepotpuno obrađena, a literatura ili nedostupna ili je vrlo oskudnog sadržaja«. Pažin je za potrebe ovih istraživanja pregledao izvješća i popise različitih povjerenstava, proučio literaturu i znanstvene radove o ovoj problematici, ali i razgovarao s ljudima koji se još sjećaju tih događaja ili su ih prenijeli svojim bližnjima.

Jedinstveni popis stradalih

Unatoč navedenim izazovima, Pažin je obradio podatke za 47 naselja u Srijemu te sačinio jedinstveni popis stradalih Hrvata tijekom Drugog svjetskog rata i poraća. Na popisu se nalazi 2.258 osoba, a jedinstvenost popi-

sa čini i to što se, kako napominje, »nije radila nikakva selekcija po ideološkoj, vojnoj ili bilo kojoj drugoj pripadnosti«. Uz svako navedeno ime, upisana je i godina rođenja, zanimanje, datum i mjesto stradanja te »broj sudske presudbe, ako je postojala«. Od spomenute brojke od 2.258 stradalih srijemskih Hrvata, kako se navodi, njih 1.487 likvidirano je u jesen 1944., nakon ulaska partizanskih jedinica na područje Srijema.

»Prezentiranje podataka o stradalim Hrvatima Srijema nema za cilj isticati 'hrvatsku žrtvu', a pogotovo nema za cilj umanjivati, zanemarivati ili omalovažavati stradanja Srijemaca drugih nacionalnosti. Svaka žrtva, a posebice ona nevino stradala, zaslužuje pijetet i dužno poštovanje«, ističe autor.

Pažin nije povjesničar i poviješću se bavi iz hobija, a ovom knjigom želio se, kako kaže, odužiti zavičaju koji je morao napustiti, skupa s brojnim sunarodnjacima.

»Budućnost ne možemo predvidjeti, ali neki pokazatelji govore da će Hrvati teško opstati u Srijemu. Ostaje nadati se kako naš 'kićeni Srijem' neće biti zaboravljen, kako neće zarasti u korov uspomena i kako će zauvijek ostati tamo gdje jedino može naći mirni kutak: u našim srcima«, zaključuje Pažin u knjizi.

Predstavljanje knjige *Hrvatska duša Srijema* bit će održano 17. lipnja u Zagrebu.

D. B. P.

Svetkovina u znaku nastavka obnove

U nedjelju, na svetkovinu Presvetog Trojstva, održana je svečana misa u župnom stanu u Kukujevcima gdje su Kukujevcani i gosti iz susjednih filijala proslavili svoj kirbaj. Tom je prigodom župnik **Nikica Bošnjaković** izvijestio vjernike o drugoj fazi radova na župnoj crkvi u Kukujevcima: žbukanju tornja, ugradnji žaluzina, postavljanju četiri sata na tornju, ugradnji dekorativne plastike, ukrasa, te završnim radovima, fasadi do kordonskog vijenca. Ovi radovi su započeti zahvaljujući Kukujevcanima raseljenim diljem Hrvatske i svijeta, kao i župljanima iz šidske općine.

»U ovoj svetoj misi došli smo Presvetom Trojstvu Trojedinom reći hvala, slava i ljubav, jer nam je dao čudo«, poručio je vjernicima župnik Bošnjaković i dodao: »Božjom providnošću su se stvorili uvjeti da se nakon pauze od dvije godine, zbog pandemije koronavirusa, nastave radovi na crkvi. Pronašli smo majstore, izvođače – samostalnu građevinsku radnju **Petra Ikića** iz Srijemske Mitrovice. Oni već mjesec dana rade i žbukaju toranj na crkvi. Nakon žbukanja slijede ličilački radovi koje će izvoditi **Branislav Kotolas** župljanin Kukujevaca, a majstor **Stanislav Đerčan** iz Šida priprema četiri velika aluminijska prozora koji će biti postavljeni na toranj, kao i četiri sata koji su kupljeni prije tri godine. Nakon toga će nadzorno tijelo, Zavod za kulturu zaštite spomenika kulture, dati upute kojom bojom obojiti toranj. Sve se to radi u suglasnosti s **Nevenkom Vidić** koja je izradila projekt rekonstrukcije tornja. Kao nadzorno tijelo zadužena je i za autohtone izvorske ukrase koji će se postaviti na tornju. Po završetku radova velebni toranj će biti svjetionik sjećanja«, izjavio je vlč. Bošnjaković.

U svojoj propovijedi vlč. Bošnjaković istaknuo je važnost Božje ljubavi i Njegove želje za spasenjem svakog čovjeka, baš kao što nam i svetkovina Presvetog Trojstva poručuje da nas Bog ponovno poziva da živimo po njegovim zapovijedima.

Za žbukanje tornja, ugradnju žaluzina i četiri sata, kao i ugradnju dekorativne plastike, ukrasa, te za završne radove fasade do kordonskog vijenca potrebno je oko 43.000 eura.

»Našli smo povoljne obrtnike koji su kvalificirani za rad na objektima spomenika kulture. Trenutno nemamo dovoljno sredstava, ali se nadam da će se donatori pojaviti i da ćemo uspjeti završiti radove do kordonskog vijenca. Prijava radova i građevinska dozvola nam ističe i ove godine smo u zakonskoj obavezi da te radove završimo. Imajući u vidu da je crkva u Kukujevcima kao barokna građevina najveća u Srijemu, s 1.000 m² u svojoj osnovi, od izuzetnog je značaja i to je naše veliko bogatstvo«, izjavila je projektantica Nevenka Vidić i izrazila nadu da će, ukoliko sve bude išlo po planu, radovi na tornju biti završeni za tri do četiri mjeseca.

Osim župljana iz šidske općine, u prikupljanje sredstava su se u najvećoj mjeri uključili Kukujevcani, članovi Zavičajne udruge *Kukujevci*.

»Raduje nas činjenica da ćemo ove godine dočekati kompletan završetak radova na tornju i da će ga mnogi konačno moći vidjeti u svom izvornom obliku. Donatora ima puno, ali bi ih uvijek moglo biti više. Za sada smo za crkvu prikupili oko 35.000 eura. Interesiranja za pomoć ima i to je nešto što nam daje snagu i volju za daljnji rad. Na ovim prostorima je ostao mali broj ljudi koji bi to mogli financirati. U Hrvatskoj nas ima puno više koji smo spremni pomoći. Nadamo se da će, uz Božju providnost, crkva biti kompletno obnovljena. Također se nadamo daljnjoj suradnji s Vladom Srbije i Vladom Hrvatske, posebice za drugi dio radova koji će puno više koštati«, istaknuo je **Milan Cindrić** iz Zavičajne udruge *Kukujevci*.

Nakon svečane mise održane u župnoj kući za sve prisutne vjernike je organiziran prigodan domjenak i druženje uz razgovor i planiranje budućih radova na crkvi.

S. D.

Proslava blagdana sv. Antuna u Beogradu

Franjevački samostan i župa sv. Antuna Padovanskog pozivaju vjernike da se uključe u zajedničku proslavu blagdana sv. Antuna. Sveta misa uoči blagdana (12. lipnja) počinje u 18 sati koju predvodi generalni vikar Srijemske biskupije mons. **Josip Ivešić**. Nakon mise bit će procesija s kipom sv. Antuna, litanije posvećene ovom svecu i blagoslov ljljana.

Na sam blagdan, 13. lipnja raspored svetih misa je sljedeći:

u 8 sati – sv. misa na slovenskom jeziku

u 10 sati – sv. misu predvodi apostolski nuncij u Republici Srbiji mons.

Santo Gangemi

u 18 sati – sv. misu predvodi beogradski nadbiskup i metropolit mons. dr. **Ladislav Nemet**.

Vjernici će tijekom cijelog dana imati mogućnost za svetu ispovijed.

Gerardovo u Somboru

Obljetnica smrti sluga Božjeg oca **Gerarda Tome Stantića** bit će obilježena kao i ranijih godina 24. lipnja u karmelićanskoj crkvi u Somboru. U tijeku je prijava hodočasnika, a misno slavlje je u 18.30 sati, nakon čega će biti zajednička molitva svih hodočasnika na grobu sluga Božjega oca Gerarda.

Proštenje u Tavankutu

Na svetkovinu Presvetog Srca Isusova (16. lipnja) u istoimenoj crkvi u Tavankutu slavit će se proštenje.

16. lipnja (središnja proslava) – misa je u 10,30 i u 18,30 sati

18. lipnja (vanjska proslava) – misa je u 10,30 sati.

Svetkovini će prethoditi trodnevica.

U susret blagdanima

10. lipnja – Margareta

11. lipnja – Barnaba ap., Borna

13. lipnja – Antun Padovanski

16. lipnja – Presveto Srce Isusovo

17. lipnja – Srce Marijino

24. lipnja – rođenje Ivana Krstitelja

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Što znači vjerovati? Mnogi govore da vjeruju, ali kad im vjera dođe na kušnju, što od nje ostane? Kako se vjernik prepoznaje u svijetu i što pred Bogom znači biti onaj koji vjeruje? Božja riječ nam nudi odgovore na ova pitanja. U susretu s njom uvidjet ćemo jesmo li na pravom putu i shvatit ćemo koliko je manjkava naša vjera, jer ona zahtijeva da se na njoj radi.

Abraham – praotac vjere

Najistaknutiji starozavjetni primjer vjernika je Abraham. Njega i Pavao u poslanici Rimljanima ističe kao primjer onoga koji se potpuno pouzdaje u Boga: »U nadi protiv svake nade povjereva Abraham da postane ocem naroda mnogih po onom što je rečeno (...) Ali pred Božjim obećanjem nije nevjeran dvoumio, nego se vjerom ojačao davši slavu Bogu, posve uvjeren da on može učiniti što je obećao« (Rim 4, 18.20-21). Bog obećava Abrahamu nešto posve nemoguće s ljudskog stajališta. Abraham i Sara nemaju više nikakvu nadu da će imati potomstvo, jer su zašli u duboku starost. Ali, od Boga dobivaju »nadu protiv svake nade«. Abraham ne sumnja nego sve svoje nade polaže u Boga i vjeruje u njegove riječi. Pavao nadodaje: »Zato mu se i uračuna u pravednost« (Rim 4,22). Bogu je važna naša vjera. To nije vjera poput onoga što mnogi izgovaraju: »Ima nešto«. To nije tek prihvaćanje činjenice da Bog postoji. Vjera je temeljni životni stav, orijentiranost k Bogu. Ona znači potpuno predanje Svevišnjem i povjerenje u njega. Abraham zna da ne može više imati djece, ali Bog kaže da će imati, te on vjeruje. Izaći iz ljudskih okvira i prihvatiti nemoguće kao moguće, imati nadu protiv svake nade, to je vjera koja se uračunava u pravednost. Možemo li i mi s tolikim povjerenjem vjerovati Svemogućem Bogu? Očaj i beznađe, pesimizam i

ograničenost u ljudske okvire, govore da nemamo dovoljno povjerenja u Boga. To znači zapravo da nemamo vjere. Pouzdajemo se samo u svoje snage, koje su tako slabe i često nas izdaju. Oslanjamo se na ljude koji su jednako nemoćni kao i mi sami. Bog želi od nas da imamo povjerenja, da sve stavimo u njegove ruke, jer on je onaj koji sve može preobraziti, on je Svemoguć. I Abraham se sigurno pitao kako, ali nije sumnjao da se može ispuniti obećanje koje je primio. Možemo se i mi pitati kako će Bog djelovati, ali ne smijemo sumnjati da može i hoće. Vjernik ne sumnja, vjernik se potpuno predaje Bogu.

Vjera u Krista

Nakon što je istaknuo Abrahama kao primjer vjernika koji treba nasljedovati, Pavao nastavlja kako se svakome od nas u pravednost računa vjera u Isusa Krista. Krist, Božji Jedinorođenac, za nas je mučen umro i pokopan, ali i uskrsnuo treći dan, radi nas i radi našega spasenja. To ispovijedamo u Vjeronanju i to uistinu vjerujemo. Krist je naš Spasitelj, Božji Sin koji nam dolazi objaviti Božju ljubav i donijeti spasenje. Zato kršćanin ne može živjeti bez Krista, jer onda i nije kršćanin. Krist je naša sigurnost i naša radost. On je naš Spasitelj, onaj koji nam se i danas daruje po otajstvu euharistije. Iako se žrtvovao za naše spasenje, ostavio nam je da izaberemo hoćemo li spasenje prihvatiti. A mi, iako želimo biti spašeni, često živimo i radimo na štetu toga. Zato nas Krist ne napušta nego nas na različite načine pokušava dovesti bliže k sebi. Stoga vjeru u Krista ne možemo uzimati kao podrazumijevanu, jer smo kršteni i zovemo se kršćanima. Vjera u Krista se mora živjeti, na njoj se mora raditi. Kao što sve što je zapušteno propadane, tako i vjera koja se zapusti polako izbljedi.

Mehaničar Josip Vuković

»Kombajn bez majstora je bio samo hrpa željeza«

Vršidba je tad trajala duže od mjesec dana. »Počeli smo na Petrov (kraj lipnja), radili cijeli srpanj, sve do 5. kolovoza. Stajali smo samo kad je bila kiša. Sad je cijeli Đurđin gotov za tjedan dana«, konstatira bać Joso. U to vrijeme, u selu je bilo privatnih šest kombajna, dok je zadruga 'Brazda' imala 18

Kao pravi mehaničar, **Josip Vuković** iz Đurđina volio je i voli sve što ima motor. Vozio je on, rastavljao i sastavljao cijeli radni vijek; od auta, traktora, kombajna sve do vršalice.

Tijekom razgovora s njim, nekoliko puta čuli smo rečenicu: »Kupio sam jeftino i neispravno«, da bi u nastavku rekao: »Napravio sam«.

Iako se zbog godina više ne bavi mehaničarskim poslom, s velikim žarom pričao nam je o modelima vozila koje je popravljao, potkrepljujući sve fotografijama. Najviše smo se

zadržali na kombajnima, i to *Zmajevom* 780 – *džakošu*. Vjerojatno jer je to vozilo koje je Vuković prvo naučio rastaviti i sastaviti s obzirom na to da je tijekom izučavanja mehaničarskog zanata u đurđinskoj Zemljoradničkoj zadrugi *Nova brazda* krajem 60-ih taj model kombajna bio aktualan.

Tri vagona dnevno

Iako se nakon završetka školovanja odmah zaposlio u *Brazdi* kao majstor za kombajne, Vuković je godinu dana nakon povratka iz vojske 1971. kupio upola s prijateljem **Markom Dulićem** svoga *džakoša*. Bio je to *Zmajev* prvi model, a prema riječima bać Jose, bila je to i prava revolucija, jer se prije njega vrlo vršalicom.

Kupili su ga u Senti od uprave – jeftinog i neispravnog.

»Kad smo kupovali, bilo je dva na prodaju. Jedan upališ sve radi super, drugi plavi dim puši, ali je dobrim jeftiniji. Kažem ja Marku da ćemo popraviti, nije bio motor kvaran, samo ga je trebalo srediti. Dva klipa su bacala dim, a ostala četiri su dobro radila. Otišli smo u Sentu motociklom, a vraćali smo se našim kombajnom. Vozili smo ga do Đurđina cijeli dan, išao je 6-7 km na sat«, prisjeća se Vuković.

Za žetvu su ga pripremali mjesec i pol dana. Navodi kako je bilo potrebno sve dijelove rastaviti, zamijeniti, provjeriti... Tako su ga dobro, kaže majstor Vuković, »pritresli«, da je narednih 4-5 godina radio bez i jednog kvara.

Dijelove za njega i džakove kupovali su u Novom Sadu, jer bliže nigdje nije bilo.

Prema riječima našeg majstora bać Jose, iz ovoga kombajna izvukli su maksimum. Navrli su s njime godišnje 50 vagona žita, što znači da su dnevno radili i do tri vagona.

»Ujutru je kombajn ulazio u njivu u devet sati. Manjivali smo se posla oko deset-jedanaest uvečer, a ako vjetar puše znali smo raditi i do tri ujutru, jer onda nije rasla vlaga. Na samom početku vršidbe duplirali smo plan rada«, priča nam Vuković i objašnjava kako su to uspjeli jer je na kombajnu radilo pet ljudi u dvije smjene.

»Bilo je tri kombajnere: Marko i ja te **Antun Vidaković**. Pogodili smo i dva džakoša: **Josu Balaževića** i **Josu Klompu** (Klompa je nadimak). Sve vrijeme vršidbe ja sam radio i kao majstor na održavanju istih takvih kombajna u

Zmaj 780 - bunkeraš

Brazdi gdje sam bio redovno zaposlen te sam naš kombajn vozio nakon posla do uveče dokle god se moglo vrći«, kaže Vuković.

Kako se on sjeća, vršidba je tad trajala duže od mjesec dana.

»Počeli smo na Petrov (kraj lipnja), radili cijeli srpanj, sve do 5. kolovoza. Stajali smo samo kad je bila kiša. Sad je cijeli Đurđin gotov za tjedan dana«, konstatira bać Joso.

U to vrijeme u selu je bilo privatnih šest kombajna, dok je zadruga *Nova brazda* imala 18. Pojašnjava i da su često ljudi kupovali zajedno kombajn, jer je bila skupa investicija.

Kako ga je onda majstor s nekoliko godina radnog staža uspio kupiti, upitali smo ga.

»Marku sam održavao kombajn koji je imao s još dvojicom, jer je kombajn bez majstora tada bila samo hrpa željeza. Budući da nije bio zadovoljan suradnjom s njima, prodao je svoj dio i ponudio meni da kupimo drugi kombajn, nas dvojica sami. Nisam imao novaca, a nije ni on. Posudili smo i sve vratili nakon prve godine rada! Uspjeli smo jer smo poslije vršidbe kupili i heder za suncokret, jeftin i nei-

spravan te smo vrlo 17 jutara i toga. Vratili smo sve novce, a čak je i nama malo ostalo«, zadovoljno se prisjeća bać Joso.

Prve dvije godine vršidbe radili su za ris, objašnjava Vuković da je u to vrijeme posao tako funkcionirao.

»Od ovršene robe uzimali smo 16 posto i sami prodavali. To nam je bila zarada. U jedan džak stalo je 60 kg žita, a kada je kombajn ispustio tri džaka na manilu (vrsta uzice) bismo pravili čvor. Tako smo na kraju dana znali koliko smo kilograma ovrli i koliko smo zaradili. Tad smo sve računali u glavi, bez kalkulatora i mobitela«, ističe Vuković.

O vršidbi i pripremanju kombajna sugovornik nam je pričao puno toga. Interesantno nam je bilo kako su se snalazili i kada je boja kombajna u pitanju. Naime, prije nego li strojevi iziđu na njivu, dolazila je komisija da ih pregleda i da dozvolu. S obzirom na to da je njihov kombajn gubio crvenu boju, dosjetili su se kako da to prikriju.

»Komisija je dolazila u ponedjeljak, a mi da bismo ga još malo dotjerali za njih kažemo Markovim sinovima da natope naftom krpe i prebrišu ga cijeloga u subotu. Tako je bio malo crveniji. Nakon tog mi je Marko dao svog *pezejca* da ih nosim na Palić da se okupaju«, smije se Vuković.

Generalka motora na opelu

Džakoš ih je služio devet godina nakon čega su kupili ponovno *zmaja* 780, ali *bunkeraša*. Suradivali su preko njega još nekoliko godina da bi Marko kupio *zmaj univerzal* samostalno, a naš sugovornik bać Joso *zmaja* 125 s **Perom Ivandekićem**. Nakon njega, samostalno je kupio svoj posljednji kombajn, *zmaja* 133. Kaže da ga je teška srca prodao prije samo nekoliko godina kada je shvatio da je došlo vrijeme većih, modernijih kombajna, a on je, jer nema puno svoje zemlje, kombajn imao radi usluga drugima.

»Za ove nove kombajne se ne zanimam jer sam nemoćan, ostario sam. Imam 77 godina i što ja sad mogu. Pogledam ih...«, kaže Vuković.

Tijekom bogatih godina mehaničarskog radnog staža upuštao se Vuković u svakakve popravke. Prvu generalnu motora kaže da je radio na svojem auu *opelu rekordu* 1971. godište s 1.700 kubika kojega je i kupio s neispravnim motorom. Rado se sjeća, kaže, i svojega prvoga auta, *opela olimpia kadeta* od 1.000 kubika, kojega je također kupio neregistriranog i neispravnog, a uspio ga je srediti tako da ide njime na more.

Sudjelovao je majstor Vuković i u kupovini i održavanju vršalice i traktora koji se i danas koriste na *Takmičenju risara*.

»Na inicijativu *Bunjevačkog kola* Marko i ja pronašli smo staru nekadašnju mađarsku vršalicu i njemački traktor *ofer* s kandžama ili 'sikirama', kako smo ih zvali u Bačkoj Topoli. Bili su u jako lošem stanju, nisu se uopće mogli voziti. Donijeli smo ih u Đurđin u Markovo dvorište gdje su bili parkirani godinama. Ondje smo ih za svako *Takmičenje risara* pripremali. Pet majstora je bilo uključeno u to, svi Đurđinčani: glavni su bili mehaničari **Antun Zelić** i **Lacika Poljaković**, stolariju je radio **Joso Pejić**, a Marko i ja smo bili pomoćni majstori jer nismo imali toliko iskustva u radu s vršalicom«, kaže Vuković.

J. D. B.

O prezimenima bačkih Hrvata (XLVI.)

Kuzmić

Kada se otvore najstarije somborske matične knjige iz prve polovice 18. st., mogu se vidjeti imena ovih franjevac, koji su vodili evidenciju o krštenima, vjenčanim i umrlima: **Mihajlo iz Slavenskog Broda, Petar iz Slobodnice, Ambrozije iz Osijeka, Josip iz Cernika, Marijan iz Banjaluke, Jeronim iz Bačina, Blaško iz Vukovara, Mihajlo iz Nimaca** (Nimčanina) itd.

Franjevac Mihajla iz Nimaca **Milan Stepanović** čita kao **Nimčevića**, a **Milenko Beljanski** kao **Nimčanina**. Ispravno je drugo čitanje, jer se iz zapisa jasno vidi: katkad Nimčanin (**Nimcsanin**), katkad a Nimczi (iz Nimaca). Naravno, nije isključeno da je prezime Nimčević doista izvedeno od slavenskog toponima Nijemci (ranije Nimci), koje se nalazi u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Kod Nijemaca/Nimaca se u vrijeme oslobođenja Slavonije 1691. dogodila bitka u kojoj su sudjelovali Subotičani, među kojima stričevi i otac **Stipana Vojnića**, rodonačelnika plemenitog ogranka Vojnića. Stipan je o toj bitci ostavio jedan šturi zapis: »Kad su ih u Nimci Turci razbili, onda su bili stric Jokan, stric Nikola i moj otac«.

Dinamične veze

Glede ostalih mjesta, odakle su dolazili somborski franjevci, vrijedi reći sljedeće: Slobodnica pripada općini Sibinj (Brodsko-posavska županija), Bačin pak općini Hrvatska Dubica (Sisačko-moslavačka županija), a Cernik je sjedište istoimene općine u Brodsko-posavskoj županiji. S Cernikom su njegovali veze somborski **Markovići**. Primjerice, dana 12. II. 1738. predstojnik i administrator cerničkog samostana **Josip** krstio je u Somboru (!) **Stjepana Gašpara Melhiora Baltazara**, sina **Marka Markovića** i njegove supruge **Ane Marije Deanović**. Marko Marković bio je sin somborskog kapetana **Matije** i unuk **Duje**, predvodnika »katoličkih Raca« 1687. Po razvojačenju Potisko-pomoriške vojne granice, Marko je kupio imanje Cernik (oko 1753.) i tako zasnovao cernički ogranak Markovića.

Vezivno tkivo

Imajući u vidu gore predočeno podrijetlo somborskih duhovnih pastira, može se s puno osnova pretpostaviti da je i njegova pastva izvorno bila s istog prostora. Bilo kako mu drago, veze između Bačke (naročito zapadnog dijela) i Slavonije mogu se pratiti i u kasnijem razdoblju.

Brojni slučajevi svjedoče o tome. Najžilavije vezivno tkivo između Bačke i Slavonije činili su Šokci. Oni čak ni u vrijeme najvećih asimilacijskih pritisaka u Bačkoj nisu raskinuli sa Slavonijom. Slavonija za njih nije bila samo prilika za dodatnu zaradu nego i sveto mjesto. Realno gledano, bački Šokci su prirodni nastavak svojih slavonskih srodnika. Na to ukazuju identični govor, običaji, nošnja i drugi

Ljudevit Kuzmić, bivši somborski učitelj preminuo je. Pokojnik je bio jedno vrime glavni suradnik i korektor „Nevena.“ Marljivo je obradljivo svilarstvo i pčelarsko polje, voćarstvo i zemljodilstvo; i puk je osobito rado čitao njegove radnje. Svoje bunjevačko porijeklo, ko pošten čovik, nije tajio; a to u današnje vrime, nije mala zavrida za jednoga učitelja. U poslednje vrime, naime kad se „Neven“ priselio iz Sombora u Subaticu, manio se Kuzmić radnje. Duga bolest oduzela mu je volju od svega. Pokoj vječni udili mu Bože.

elementi nematerijalne baštine. Osim toga, iz Slavonije vuku podrijetlo neke plemićke obitelji iz Sombora i okolice. Primjera radi **Ambrozovići**, koji su iznjedrili čuvenog rodoljuba i sakupljača narodne baštine **Ivana**, imaju veze s Požegom, a jedan dio lemeških **Mandića** (tj. rod, čiji pripadnici su dobili plemstvo još 1688.) s Viroviticom. Somborska obitelj **Kuzmić** se također uklapa u sliku složenih, dinamičnih, ali i slabo rasvijetljenih slavonsko-bačkih veza u prošlosti. Njen najbolji predstavnik je učitelj **Ljudevit Kuzmić** (1852. – 1893.)

Genealogija

Roditelji Ljudevita Kuzmića su **Vendelin** (zabilježen i kao **Volfgangus**) i **Terezija Lukačević**. Vjenčali su se u Somboru 25. XII. 1830. Vendelin je upisan kao opifex (zanatlija), a Terezija kao filia opificis (kći zanatlije). Vjerojatno ovaj status objašnjava kako se Ljudevit mogao školovati za učitelja. Ljudevit je imao brata **Josipa** (kršten kao **Josip Ilija Gejza** 4. VII. 1844.), koji je kasnije postao župnik u Harkanovcima, te sestru **Antoniju** (krštenu 10. V. 1849. kao **Antonija Jelena**), koja se udala za krojača **Istvána Vargu** iz Doroslava (9. IV. 1871.). Dakle, bila je to možda jedna tipična obitelj srednjomirovinskog staleža. Kuzmić je jedan od rijetkih svjetovnih intelektualaca koji se odazvao rodoljubivom pozivu nastavljača preporoditeljskog djela **Ivana Antunovića**. Priredio je *Zomborski pravi bunjevačko-šokački kalendar sa slikami za prostu 1882*. Stepanović zamjećuje da Kuzmićev kalendar »svojom sadržinom nije iskazivao nikakvu zavičajnu, pa ni nacionalnu posebnost«. Međutim, jedna od posebnosti Kalendara jest upravo u njegovoj hrvatskoj ikavici.

Narodno kazalište

Početak kazališnog života u Subotici datira još iz davne 1747. godine, zahvaljujući Franjevačkom samostanu i prvim predstavama koje su u njemu organizirane i postavljene na scenu. Ali razvijanjem grada i uvećavanjem broja njegovih žitelja, gradske vlasti sredinom 19. stoljeća uviđaju kulturnu potrebu za izgradnjom stacionirane zgrade budućeg gradskog kazališta i trajnog rješavanja problema igranja predstava u neodgovarajućim scenskim prostorima (dvorana Gimnazije, gostione i sl.). I onda se dogodila povijesna 1854. i podizanje velebne zgrade, na pijeskom posutom terenu nekadašnje Rogine bare. Prema projektu **Jánosa Skultetija** i unutar-

njem uređenju majstora **Györgya Telepija**, objedinjena je zanimljiva cjelina hotela i kazališnog objekta (*Szálloda a Pest városhoz*) »brandiranog« nadaleko prepoznatljivim korintskim stupovima. Svečano otvorenje kazališne zgrade upriličeno je 16. prosinca iste godine predstavom **Miklósa Josike** *A két barcsay* (*Dvojica iz Barcsa*). Tijekom sljedećih pedeset godina u gradskom kazalištu su igrane brojne predstave gostujućih mađarskih kazališnih družina i sedamnaest gostovanja Srpskog narodnog pozorišta iz Novoga Sada, i sve to vrijeme je iznad stupova stajao reklamni natpis hotela. Natpis kazalište postavlja se tek 1904. godine kada je kazališna zgrada temeljito preuređena, a broj mjesta u gledalištu znatno povećan. Nažalost, u novom prostoru predstave su igrane samo deset godina, jer ga je veliki požar 1915. godine u potpunosti ruinirao. Kako je bilo ratno vrijeme, za potrebe »kazališnog kontinuiteta« pristupilo se preuređenju velike hotelske dvorane (nastala je nova pozornica od 70 m² i 384 sjedala za gledateljstvo). U ovom privremenom ambijentu odvijao se kazališni život sve do siječnja 1927. godine kada je predstavom *Carska nevesta* (**Rimski Korsakov**) u izvođenju Narodnog pozorišta iz Beogra-

da svečano otvorena nova kazališna zgrada. Završetak Prvoga svjetskoga rata donio je i znakovitu promjenu u pogledu kraja kontinuiranog igranja predstava isključivo na mađarskom jeziku i počinju se igrati predstave i na hrvatskom i srpskom jeziku. Prvu takvu predstavu odigralo je Bosansko-hercegovačko pozorište koje će u razdoblju od 22. prosinca 1918. do 2. veljače 1919. pred subotičkom publikom nastupiti s ukupno 22 dramska djela. Repertoar te prve, povijesne sezone stvaranja osnova budućeg Narodnog kazališta – Népszínháza, igrana su djela hrvatskih i srpskih autora: *Hasanaginica*, *Mrak i duše*, *Smrt majke Jugovića*, *Osloboditelji*, *Knez Ivo od Semberije*, *Ivkova slava*, *Novi red*, *Običan čovjek*, *Protekcija*, *Šokica*, *Graničari* i *Đido*.

U drugoj sezoni (1919./20.) gostovalo je Vojno pozorište (**Petra Hristilića**), dok je treću sezonu (1920./21.) obilježilo go-

stovanje ansambla Hrvatskog narodnog kazališta iz Osijeka zbog čega je tadašnji načelnik ministarstva prosvjete, poznati komediograf **Branislav Nušić**, upravi osječkog HNK-a uputio ukor zbog nastupanja u Subotici. I tako su se sljedeća dva desetljeća nizala gostovanja na subotičkoj kazališnoj sceni, sve do 1945. godine kada se konačno utemeljuje stalni glumački ansambl, nakon odluke Predsjedništva AP Vojvodine o formiranju ansambla Hrvatskog narodnog kazališta i Mađarskog narodnog pozorišta. Prva odigrana predstava

bila je *Matija Gubec* (**Mirko Bogović**) u režiji **Branka Špoljara**, postavljena 28. listopada iste godine. Dan kasnije, Mađarsko narodno pozorište je odigralo premijeru *Plesa vještica* (**Béla Balázs**) u režiji **Lászlóa Patakija**. Odlukom Izvršnog odbora AP Vojvodine 1. siječnja 1951. godine spajaju se dva postojeća ansambla u jedinstvenu kazališnu kuću, Narodno kazalište – Népszínház. Prema Statutu kazališta, donesenom 1958. godine, Hrvatska drama prerasta u dramu na srpsko-hrvatskom jeziku, a Mađarska drama postaje Drama na mađarskom jeziku. U sljedećim godinama odigrane su brojne predstave na velikoj i maloj kazališnoj sceni sve do početka 21. stoljeća, kada će se zbog dotrajalosti originalne zgrade i tehničke neispravnosti pristupiti procesu njene potpune rekonstrukcije koja još uvijek nije završena. Premijernom predstavom *Buba u uhu*, Drame na mađarskom jeziku kazališni ansambl se 5. svibnja 2003. godine seli na preuređenu scenu *Jadran*, u nekadašnjoj dvorani istoimenog gradskog kina. Na istoj sceni se i danas održavaju sve predstave drame na oba jezika.

D. P.

U zagrljaju blažene Marije Petković

Dvadeseti puta djecu, roditelje i odgojitelje okupila je blažena Marija Petković u svome rodnom kraju – u Blatu. Blato na Korčuli ovih je dana bilo mjesto dječje radosti, zajedništva, pjesme i plesa, a svi, iako stotinama kilometara udaljeni, imaju puno toga zajedničkoga. Susretu djece iz vrtića koja nose ime blaženice, koji je održan 3. lipnja, nazočili su vrtići iz Blata, Splita, Pule, Zagreba, Osijeka i Subotice. Iz subotičkih vrtića *Marija Petković – Sunčica* i *Marija Petković – Biser* nazočilo je ukupno 10 predškolaca, te njihova braća i sestre i njihove obitelji. Ovo zajedništvo je posebno jer su za odlazak u Blato našli prostora i roditelji za koje je održano predavanje na temu »Važnost vjerskog odgoja u obitelji«, koje je održao prof. dr. sc. **Ivan Bodrožić**, prodekan za znanost na KBF-u Sveučilišta u Splitu. Nakon predavanja uslijedilo je zajedničko misno slavlje, a potom je u domu kulture u Blatu održan program kojeg su uz pomoć odgojiteljica pripremili djeca. Svaki vrtić, odnosno svako mjesto je

imalo svoj dio programa, a u publici su bili roditelji iz svih spomenutih gradova. Sutradan, 4. lipnja, crkva Svih svetih je bila puna djece, roditelja i mještana, koji su skupa slavili Gospodina i molili zagovor blažene Marije Petković.

Iza zajedničkog ručka Subotičani su obišli i Vela Luku, te posjetili tamošnju crkvu sv. Josipa, a po povratku i grob **Olivera Dragojevića**.

Za djecu i roditelje iz Subotice druženje se nastavilo na moru na Prižbi, gdje su bili i smješteni. Budući da je put bio dug i naporan, valjalo je iskoristiti vrijeme, te su malilišani uz susret imali i razne radionice, ples, a ujedno su bili svakodnevno na svetoj misi, pomagali sestrama oko održavanja vrta, igrali se, išli u obilazak mjesta, pomolili se na grobu blaženice, te se i okupali u moru. Poseban je događaj za djecu svakako bio trajekt koji ne samo da ih je prevezao na Korčulu nego i njihov autobus. Bio je to veliki brod!

Tako su Subotičani na Prižbi bili od 31. svibnja do 6. lipnja, a koliko je važan ovaj susret za djecu, roditelje, pa i časne sestre zna najbolje blaženica, koja je mališane iz dvije države okupila oko istoga stola. S djecom i obiteljima iz Subotice išle su s. **Silvana Milan**, odgojiteljica **Marina Piuković** i pomoćnica ravnatelja PU **Naša radost Dajana Šimić**.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplunjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

SOMBOR- Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa supterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa na više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

oglašava

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA DIO MZ »CENTAR II« U SUBOTICI

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice* broj 27/2022.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 12. do 26. lipnja 2023. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 12. do 26. lipnja 2023. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 13. 6. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Vogalonga 2023.

Tri mosta i dvadeset minuta II. dio

Kako objašnjavaju na službenim stranicama Vogalonge, riječ je o nenatjecateljskom događaju, proslavi za sve veslače. Dodala bih i za sve ljubitelje prirode jer je nastao iz pobune protiv posljedica koje čovjek ostavlja na prirodu, a u ovom slučaju na Veneciju. Vogalonga je mirni prosvjed protiv štete od valova koju uzrokuju motorni čamci i degeneracije lagune, koji okuplja Mlečane i entuzijaste iz cijeloga svijeta.

Ove godine održana je 47. Vogalonga, koja je okupila preko sedam tisuća veslača iz svih dijelova svijeta i na svim mogućim plovilima. Neke nisam mogla ni zamisliti. Na početku svog oduševljenja rekla sam da želim probati to i to, a na kraju sam zaključila da još uvijek nisam svašta probala i da me čeka još puno zaveslaja. No, krenimo ispočetka, zapravo od dijela gdje smo stali u prošlom broju.

Neplanirano zagrijavanje

Start je bio zakazan za nedjelju. Ranije smo išli spavati, a još ranije ustajali, jer smo morali na vrijeme stići na start, u bazen ispred Markove crkve. Dakle, morali smo prvo autobusom doći do centra Venecije, zatim pješaćiti do brodova, pa veslati do starta.

Naš autobus nas je dovezao do centra, glavnog kolodvora i ostavio nas na Rimskom trgu. Odatle smo morali doći do brodova. Ipak, nas par je htjelo iskoristiti priliku da još jednom ode na WC, jer nas je čekalo četiri sata veslanja. Računali smo da ostatak naše ekipe neće puno odmaći. Međutim, kad smo izašli, nikoga nije bilo na vidiku. Vođeni krivim zaključkom krenuli smo krivim putem. I već smo prešli ona famozna tri mosta. Vrijeme je brzo prošlo i morali smo trčati. I ne znajući kamo. Neki kažu jedno, drugi drugo. Samo sam razmišljala kada će me izdati koljeno i hoću li uspjeti do broda. Nosila sam japanke i sve je to otežavalo situaciju. Malo smo trčkarali okolo i u jednom momentu ugledali isto mjesto gdje je bio WC i gdje nas je autobus ostavio. Tada se javio naš kapetan i ubrzo stigao po nas. Trebale su nam dvije minute da stignemo do lokacije. Dobro zagrijani.

Samo dovesti do starta bio je doživljaj. Venecijanski kanali bili su puni raznih plovila, a u zraku se osjećao duh karnevala. Svi nasmijani, dotjerani, a mnogi i maskirani. Naravno, tu su i poruke podrške Veneciji, ali i one upućene motornim čamcima. Lijepo je biti dio ovako mirnog prosvjeda.

Gogalonga

Moji prijatelji ponekad, zbog mojih brojnih aktivnosti, ne mogu pratiti kamo idem i kamo putujem. Tako je jedan moj zbunjeni prijatelj pitao kada idem na Gogalongu. Ta izvedena riječ iz mog nadimka i imena Vogalonga bila je toliko slatka da su mi čak napravili i majicu s tim natpisom. A koliko su je voljeli svi moji mađarski prijatelji svjedoči i činjenica da smo tih dana svi u šetnji i veslanju uzvikivali Gogalonga.

Malo smo zakasnili na start, ali kako je bilo puno plovila nismo ni primijetili. Čarolija je počela. Obilazili smo mnoge, a mnogi su obilazili nas, uz obavezan pozdrav i dovikivanje. Posebno mi je bilo drago susresti neretvansku lađu iz Opuzena i pozdraviti ih. Nisam dobila isti entuzijastičan pozdrav, ali moram uzeti u obzir da nemaju svi isti entuzijizam kao ja.

Vrijeme je brzo letjelo, brže nije moglo. Bojala sam se da ću bez puno treninga teško izgurati 30 kilometara, ali sve je prošlo bez problema. Na pola puta imali smo pauzu na prekrasnom šarenom otoku Burano. Okrijepili smo se i nastavili prema Muranu. Još mi je u sjećanju prolazak kroz otok. Prolaznici, turisti i domaći, svi mašu, viču, smiju se i pozdravljaju.

Ponosna sam na sebe što sam se, iako nikoga nisam poznavala, i iako nitko od mojih nije putovao sa mnom, odvažila na ovakvo iskustvo. Da je lako, svi bi to radili. Ali svi izazovi i sve što ne ide kako smo planirali, tjeraju nas da rastemo, kako za druge tako i za sebe.

Već tražim nešto novo, slično ili potpuno drugačije.

Gorana Koporan

Europsko prvenstvo za nogometaše do 21 godine

Nogometna budućnost

Pred nama je EP za mlade nogometaše (U21), jedan od najvažnijih stepenika u razvoju karijere budućih vrhunskih nogometaša i svojevrsna promocija pred najvišu klasu – A reprezentaciju. Zahvaljujući, prije svega izborniku **Igoru Bišćanu** (sada trener prvaka

Dinama), još jedna zlatna generacija hrvatske nogometne mladosti izborila je nastup na završnom turniru igrača starosti do 21 godine. Europsko prvenstvo će se igrati u dvojnoj organizaciji Rumunjske i Gruzije, a hrvatska reprezentacija se nalazi u skupini skupa s Ukrajinom, Španjolskom i Rumunjskom.

HRVATSKA

Vratari: **Dominik Kotarski** (PAOK), **Ivor Pandur** (*Fortuna*), **Nikola Čavlina** (*Lokomotiva*).

Braniči: **David Čolina** (*Augsburg*), **Bartol Franjić** (*Wolfsburg*), **Nikola Soldo** (*Köln*), **Niko Sigur** (*Hajduk*), **Mauro Perković** (*Dinamo*), **Krešimir Krizmanić** (*Gorica*), **Luka Jelenić** (*Varaždin*), **Niko Galešić** (*Rijeka*), **Moris Valinčić** (*Široki Brijeg*), **Roko Jureškin** (*Be-nevento*).

Vezni igrači: **Jurica Pršir** (*Gorica*), **Lukas Kačavenda** (*Lokomotiva*), **Martin Baturina** (*Dinamo*), **Ante Palaversa** (*Troyes*), **Veldin Hodža** (*Rijeka*), **Toni Fruk** (*Gorica*), **Marko Bulat** (*Dinamo*).

Napadači: **Roko Šimić** (*Zürich*), **Stipe Biuk** (*Los Angeles*), **Dion Drena Beljo** (*Augsburg*), **Marin Ljubičić** (*LASK*), **Gabriel Vidović** (*Vitesse*), **Luka Stojković** (*Lokomotiva*), **Matija Frigan** (*Rijeka*), **Michele Šego** (*Varaždin*).

Izbornik **Dragan Skočić** (odveo Iran na SP, ali je smijenjen neposredno prije početka prvenstva) odlučio se za navedene nogometaše pred kojima je 21. lipnja (18 sati) u Bukureštu (Rumunjska) prvi nastup protiv vršnjaka iz Ukrajine. Kada se pogleda popis, za one koji malo bolje poznaju i prate hrvatski nogomet, odmah u oči upadaju imena mladih nogometaša koji su već par sezona vrlo

uspješni u seniorskoj konkurenciji i već zarana su ostvarili transfere u inozemne klubove. Kotarski, svojevremeno je bio član akademije *Ajasa* (Nizozemska) pa je potom branio u *Gorici* (Hrvatska), a danas je član PAOK-a (Grčka). Braniči Čolina i Franjića igrali su brojne utakmice u 1. HNL za *Hajduk* i *Dinamo*, a danas su internacionalci u njemačkim bundesligašima. Veznjaci Kačavenda, Baturina odigrali su veći dio proteklog domaćeg prvenstva za *Lokomotivu* i *Dinamo*, baš kao i Fruk za *Rijeku*. Konačno, popis napadača donosi pravu nogometnu poslasticu jer su na njemu veliki talenti poput internacionalaca Šimića, Biuka, Belje i Ljubičića, te drugog strijelca 1. HNL Frigana.

EUROPSKO PRVENSTVO

Voljom ždrijeba Hrvatska se nalazi u skupini B i evo rasporeda susreta koji ih očekuju:

1. kolo 21. lipnja, 18 HRVATSKA – UKRAJINA
2. kolo 24. lipnja, 20.45 HRVATSKA – ŠPANJOLSKA
3. kolo 27. lipnja, 20.45 HRVATSKA – RUMUNJSKA

D. P.

NOGOMET**Dalićev popis**

Izbornik Hrvatske nogometne reprezentacije **Zlatko Dalić** objavio je u ponedjeljak konačni popis 23 nogometaša na koje računa za predstojeći finalni turnir Lige nacija. *Vatreni* igraju 14. lipnja (20.45) polufinalni duel protiv Nizozemske u Rotterdamu. U drugom polufinalnom duelu sastaju se Italija i Španjolska (15. lipnja, 20.45). Finale (pobjednici) i susret (poraženi polufinalisti) za treće mjesto igrat će se 18. lipnja.

Popis reprezentativaca:

Vratari: **Dominik Livaković** (*Dinamo*), **Ivica Ivušić** (*Pafos*), **Nediljko Labrović** (*Rijeka*)

Obrana: **Josip Juranović** (*Union Berlin*), **Domagoj Vida** (*AEK*), **Joško Gvardiol** (*RB Leipzig*), **Josip Šutalo** (*Dinamo*), **Martin Erlić** (*Sassuolo*), **Borna Sosa** (*Stuttgart*), **Borna Barišić** (*Rangers*), **Josip Stanišić** (*Bayern*)

Vezni red: **Luka Modrić** (*Real Madrid*), **Marcelo Brozović** (*Inter*), **Mateo Kovačić** (*Chelsea*), **Lovro Majer** (*Rennes*), **Nikola Vlašić** (*Torino*), **Mario Pašalić** (*Atalanta*), **Luka Ivanušec** (*Dinamo*)

Napad: **Ivan Perišić** (*Tottenham*), **Andrej Kramarić** (*Hoffenheim*), **Marko Livaja** (*Hajduk*), **Bruno Petković** (*Dinamo*), **Petar Musa** (*Benfica*).

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETIM RJEŠENJIMA DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 31. 5. 2023. donijeta su rješenja pod brojem IV-08/I-501-86/2023 i IV-08/I-501-87/2023, kojima se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekata:

1. Proizvodni objekt – reciklaža plastičnog otpada s administrativnim dijelom, na katastarskoj parceli 33926/6 K. O. Donji grad i
2. Proizvodni objekt – reciklaža plastičnog otpada s administrativnim dijelom, na katastarskoj parceli 33926/7 K. O. Donji grad.

Nositelj projekata je »ROYAL PLAST KFT« DOO Subotica, Strossmayerova br. 6, Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-86-2023.pdf

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-87-2023.pdf

POGLED S TRIBINA**Zlatan**

»Vrijeme je da kažem zbogom!«, izgovorio je **Zlatan Ibrahimović** pred prepunim San Sirom na prigodnoj svečanosti organiziranoj neposredno pred posljednji ovosezonski susret njegovog *Milana* i *Verone*. Jedan od najvećih nogometaša modernog doba, koji je veći dio ove sezone propustio zbog ozljeda, odlučio je zaključiti profesionalnu karijeru i otići u mirovinu. Uz ovacije i burne emocije svojih fanova.

Zlatan Ibrahimović je rođen 3. listopada 1981. godine u Malmöu (Švedska) u obitelji jugoslavenskih gastar-

beitera (otac **Šefik** iz Bijeljine, a mater **Jurka Gravić** iz Zadra). Nogomet je počeo trenirati i igrati u rodnom Malmöu, gdje je i zakoračio u seniorsku konkurenciju, a potom slijedi impresivna karijera i nastupi za mnoge najjače europske klubove. *Ajax* (2001.-04., 35 golova), *Juventus* (2004.-06., 23), *Inter* (2006.-09., 57), *Barcelona* (2009.-11., 16), *Milan* (2010.-12., 42), *PSG* (2012.-16., 113), *Manchester Utd* (2016.-18., 17), *LA Galaxy* (2018.-19., 52) i *Milan* (2020.-23., 34). Za reprezentaciju Švedske (iako je imao poziv da zaigra i za Hrvatsku) odigrao je 116 susreta i postigao 62 gola. Zanimljivo je istaknuti kako je Zlatan tijekom svoje duge i nadasve uspješne karijere osvajao brojne trofeje u majicama svojih klubova, ali se nikada nije uspio okтити najprestižnijim klupskim trofejom – Ligom prvaka. Vrijedi zapisati kako su neke od njegovih momčadi osvajale ovaj pokal neposredno nakon njegovog odlaska. Ipak, ostaju naslovi nacionalnih prvaka s *Ajaxom* (2), *Juventusom* (2), *Interom* (3), *Barcelonom* (2), *Milanom* (2), *PSG* (4), te međunarodni uspjesi: Liga Europe (*Manchester*) i Svjetsko klupsko prvenstvo (*Barcelona*), te brojni nacionalni kupovi i superkupovi u zemljama gdje je igrao. Tijekom 24-godišnje karijere odigrao je 723 utakmice u raznim natjecanjima i upisao 420 pogodaka. Oženjen je **Helenom Seger** i otac je dva sina: **Maxmiliana** i **Vincenta**, koji se također aktivno bave nogometom.

Uživaj u mirovini i hvala ti za sve što si dao nogometu!

D. P.

Umotvorine

- * Previše ničega mora puknuti.
- * Poraz nije gorak ako ga ne progutaš.
- * Napad iskrenosti jest pad neiskrenosti.

Vicevi, šale...

Policajac zaustavlja vozača:

- Dobra večer! Jeste li pili nešto?
- Jesam, litru mlijeka.
- Pušite! Opa, opa – 2,8% masti!

Žali se djevojka momku:

- Muka mi je od ovih čokoladnih bananica.
- A što si ih morala sve pojesti?
- Pa da mi bude muka.

Mudrolije

- * Stalna potreba da se sve kontrolira potječe iz osjećaja straha.
- * U životu treba prihvatiti dvije stvari: prva je da ne možemo imati sve, a druga da sve što imamo, možemo lako izgubiti.
- * Lako je prepoznati dobrog čovjeka, ali teško je biti dobar čovjek.

Vremeplov – iz naše arhive

Gimnazijalci – 10 godina mature

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Tisto

Svaki dan, pa i cigurno nedilja, jel obaško misec nosi dešava-nja. One ružne ostavljam u zapećak. Što je lipo, triba ispri-povidat. Jeto vako. Pozvana čeljad iz »Rvatske riči« zvali su i mene da gostujemo na »Festivalu tista«. Događanje je organizirano u Baranji, u selu Topolje. Naše reduše su skockale, uzlivanje, sitni kolačića i kojičega. E, da ne budne da mi Bunjevci nemamo svoje vikovne tradicije, zvan sam da skuvam taranu, al' gazdačku – s divenicom, jel kašikom svit voli isti. Tako smo se krenili put Ba-ranje. Malo sam zjalio kroz pendžer, uočio sam da je led malo zrnko kuruze. Lipog vinograda mož vidit, prava lipota. Stigli mi. Svita ma koliko, svi kuvaje kojekaka ila. Dočekao nas velečasni, uputio dobrodošlicu. Tute je organizator, lipo nas dočekao, pokazo naše misto. Ni dalje ni bliže neg pored naši slamarki iz Tavanku-ta. Gledim ja u katlanku, koja nema ni vrataca ni odžak. Neću opanjkat, već krivit našu dospivenost. Friško smo se skockali, pa rasporedili ko šta radi; čisti se luk na sitno, drugi krumpir, di-venicu. Propaljivam ko pravi. Zadimio sam čitav potez, gospoje sve zaobalaze pa po di koja kašljuca. Neće nikako da provuče, kad nema odžak, samo niki stari lakat. Tute vidi jedna slamarka da se mučim pa mi pritekla u pomoć. Nikako smo ispotpačivali lakat, oma provukla katlanka, al puši kugod iz ajzlibana. Dinsta se luk, divenica, krumpir mišam varnjačom. Čeljad koja prola-ze radoznalo pitaju što spremam. Kažem im: gazdačka tarana. Toliko nasmijani lica, radosni pogleda, slikara što slikaju, dok se s bine bećarac ori. Pravo uživanja koje mi pasira. Svita tušta. Odjdared upravo na me ide moj drugar iz mladosti. Gledim pa ne virujem, ko i on mene. Zagrljaj radostan, još po di koju suzu radosnicu smo uzajamno puštili. Divanim pa ne virujem. Mišam varnjačom da ne bi zagorilo. Tute upoznam njegovu lipču polovi-nu. Razminili smo tušta riči. Vreje tarana, jedna cura me ponudila rakijicom, oma lakše ide mišanje. Našoj čeljadi kažem gotova će bit tarana za koji minut. Oni meni vele, mismo sve isposlovali što je donešeno. Radosno velim »bravo za vas«, al mislim se val-dar neću ostat pod sramotom, da ostane koto tarane. Svi su već poili jel su na vrime počeli kuvat, mi alvatni. Kad su onda čeljad navalila na taranu. Svi zadovoljni ukusom naše gazdačke tarane s divenicom. Po di koji su dolalizili viš puti. Drago mi što su svi zadovoljni. Izmaknem se, pridam veliku kašiku pa odem da oba-đem crkvu sv. Petra i Pavla. Nikako friško ukrečena, zafalim se dragom Bogu što je razgalio da ovaj dan budne drag svima, a na-ročito nama koji smo prvi put tute. Na vrati crkve sritnem prijatelja iz Zagreba. Ispričivali smo se na basamagi crkve. Folklorne skupine su se na bini minjale, nismo štedili dlanove. Kad su se uzverala na binu naša dica iz »Bunjevačkog kola«, aplauz se nije stišavo. Igrali su »Momačko kolo«. Ja slušam kako čeljad divanu: »e, to je ono pravo«. Neni se sva koža naježija od miline. Još kad su momci iskvrcavali, čeljad su ustala nagradila velikim gromo-glasnim aplauzom dicu. Bio sam ponosit što pripadam rvatskom rodu i bunjevačkoj grani. Minjali su se tamburaši, bećarci su se ređali. Na poslitku ispozdravljali smo se sa župnikom, te organi-zatorom koji nas je ispratio, uz pozdrav da nas i dogodine čeka.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Ko sarka

Mislim se tako dok trčim do klupčice da neće vala bit ope divana od kaki veliki briga. Baka Janja i druge već posidale. Baka Janja počinje: »Čeljadi, mi stariji se sićamo ko j' i kako j' bilo čeljade što su ga zvali Sarka, a ako j' kogod zaboravio ja ću vas podsiti. Eto, živio j' skoro cili život sam na kraj sela. Odviše voljio njegove koze i magarca s kojima je najviše vrijeme provodio. Imo mal čela i živine. Taman za priživit. Bio bradat i kikat. Kažu da j' kozama siko bradu. Divanio se s kimgod, sam ako j' baš odviše moro. Selo mu se čudilo a dica ga se plašila«. Bome, baka Tonka ope prva objašnjava da danaske taki ko Sarka imamo koliko oš. »Eto, čeljadi glete, sade da mal dužje sidimo cigurno bi vidili da kogod prođe i šeće keru. Što ga šeće pa se još i divani s njim. Pa ni čudo još i da mu se i za štagod što b' rekli izvini. Čeljadi, pa više se ne šeću dica, momci i divojke već skoro svako ima svojga keru. Nikom više ko ne triba pajta jel druga, dosta imat keru«, baka Tonka će. Baka Marica u smi', pa će: »E, Tonka, ja niki dan bila kod komšinice. Ne vidim ju i ne čujem danima pa da vidim šta joj je. Kad ono mačka joj bolesna. Kaže, ima temperaturu. Nisam ni znala da ima mačku. Što ima mačku, ajd al ona ima mačku sam za unutra. I došo veterinar vidit kaka ju bola napala, da neće možda morat u bolnicu. Žali mi se kako j' mačka odviše nervozna pa se ni dala niki dan ni ošišat. Pa mi još objašnjava kako joj je eto najbolje s njezinom mačkom, ona sam prede i ulagiva joj se i ne sekira ju«. I baka Manda bome ne čeka: »Jest, bome, kako ja čujem, čeljadi, više niko s nikim. Kobojage su svi dobri međ sobom, najbolji, a vidu se svake live. A i ka' su zajedno svi gledu u te mirakule što zovu mobilni i sam ništa pritisku jel slušu. Ta danaske nit ko s kimgod divani nit ko komugod triba. Pa ovo ni da su danaske čeljad ko Sarka već i gorje neg on. I Sarka ovo da vidi zabrinio bi se«. Vidim i strina Evča će štagod: »Žene drage, Marne dite naše, ta to j' danaske tako. Više se i ne triba it divanit na čošak jel klupčicu. Dica i veliki imu te mobilne i sve dogovaru i vidu priko nji. Ta ni u crkvu nediljom ne moraš it već misu možeš gledat na miru kod kuće. Ta Sarka bi danaske bio skoro ko i mi«. »Štaaaaa, šta ko mi, ta mi smo sade gorji neg Sarka. Eto, čula sam i za nas u selu da divanu da vala nismo kako triba što se sastajemo i divanimo na klupčice. Da ne znamo šta ćemo od dosade. Ta ni vala da sam na mise i sarane triba da idemo jel tog je najviše ako i tog nema na televizije. Ni vala da su kerovi, mačke i kake mirakule važniji od čeljadeta. Da vam kažem, niki dan ja napolju a isprid kuće prošla divojka, pa i ne znam jel divojka pravo da vam kažem. Nit Faljen Isus nit dobar dan. Natukla nikake slušalice na glavu, drmlje se i ide. Zakikabila, sam što ni zabradabila, da vidite kako j' ofarbana i sva iscrtana. I Sarka da se digne uplašio bi se od nje. I tu ni briga ko će s njom. Raspitala se posli pa mi rekli da se ta s majkom i dadom ne divani, sam spava u kuće. Nit ide u škulu, nit radi, nit ima drugu, u crkvu ne ide. Bože«, baka Janja će. »Ja za Sarku nisam č'o, a šta sam sade č'o od njeg ja neću cigurno bit ko Sarka«, svaj važan ću.

U NEKOLIKO SLIKA

*Hrvatska riječ na
Festivalu tista u Topolju*

Sirec

Recept koji vam preporučamo u ovom broju *Hrvatske riječi* je recept iz Šida i Bikić Dola i star je više od jednog stoljeća. *Sirec* je slastica (može biti i slan kolač), koja se priprema za uskršne blagdane, ali i nedjeljom i za neki drugi blagdan. Priprema je jednostavna, što ne umanjuje njegovu tradicijsku vrijednost. **Magdalena Ganjto** iz Šida naučila ga je pripremati od svoje bake i majke. Kada se udala, nastavila ga je redovito praviti i u svom kućanstvu.

»*Sirec* je tradicionalno jelo koje se u mojoj obitelji pripremalo za Uskrs. Na dan Uskrsa stavljali smo ga u košaru sa šunkom, kuhanim jajima, puterom i mladim lukom i nosili u crkvu na posvećenje. Za uskršni ručak smo ga rezali i jeli sa svime što smo pripremili. To je neobičan kolač, jednostavan je za pripremu i sastojci

su zdravi. Uvijek smo ga pripremali s domaćim svježim jajima i domaćim kravljim mlijekom. U mom kućanstvu je omiljena slastica koja se često priprema», kaže naša sugovornica.

Sastojci:

½ l mlijeka

5 jaja

5 žlica šećera (po želji)

prstohvat soli

Priprema:

Pola litre mlijeka stavi se na štednjak da prokuha. Za to vrijeme se miksaju jaja i mlijeko dok ne postanu pjenasti. U kipuće mlijeko se dodaju pjena-sto izrađena jaja i šećer i miješaju dok se smjesa ne zgusne. Zgusnuta smjesa se izlije u gazu da se ocijedi i ohladi. Nakon hlađenja kolač se stavlja na tanjur i reže te je spreman za posluživanje. Ako se priprema sladak kolač, po želji se može preliti otopljenom čokoladom ili dodati kandirano i suho voće. Ocijeđeno mlijeko se može koristiti za pripremu slane ili slatke pogače.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

MILOVAN MIKOVIĆ AVAŠKE GODINE

PETAK, 16. 6. 2023. U 20 SATI
HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE OSIJEK

režija: Nevena Mlinko | **scenografija:** Kristijan Milanković
kostimi: Ivan Pluković | **glazba:** Nela Skenderović | **rasvjeta:** Marin Jaramazović
glumci: Slađan Bošnjak, Bernadica Ivanković, Zoltan Sič, Katarina Ivanković Radaković,
Darko Baštovanović, Katarina Pluković, Vedran Peić, Katarina Ivković Ivandekić, Adrijana Ivandekić

Književno-teatarski krug
HNK „Bunjevačko kolo“

POKROVITELJ:

Gradsko vijeće Osijek
za gospodarstvo, trgovinu, usluge
i kulturno-umjetničko naslijeđe

Veleposlanstvo
Republike Hrvatske
u Republici Srbiji